

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાજિય વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૧૮૮

વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ શ્રીવિતાશુદ્ધરી અને

વિષય ટ-૧૨ ગુલાબગોષ્ઠી

સુસ સવિતા સુંદરી,

અને

ગુણીચલ ગુલાબગૌરી.

(એક અત્યાનંદદાયક અભિનવ વાર્તા.)

લખનાર—પુરોહિત પૂર્ણચંદ્ર.

ભાગ પહેલો.

ગુણગર્વી ગુજ્જરભૂમિના ભૂપત્યુરૂપ રમણિક રાજનગર-
માં રત્નરૂપ રતનપોળના રંગીલા રાજમાર્ગ ઉપરના એક રમ્ય
ભુવનમાં રતિસુંદરીને પણ વિસ્મય પમાડે એવી ચિતાકર્ષક ર-
સિક રમણી મધ્ય ચોકના અગ્રભાગની ચોકીમાં જૂલતા ઝગ-
ઝગિત જૂલામાં જૂલતી હતી.

અહા ! એ જૂલામાં જૂલતી મનમોહિનીનું મુખ દર્પણના સ-
રખું નિર્મળ, કમળના સરખું કોમળ અને ચંદ્રના સરખું મ-
નહર શાંતિ આપનાર પુર્ણિમાના ચંદ્ર સમાન લેજસ્વી હતું. તેનું ભ-
વ્ય ભાળ વિશાળ અને અદ્ભૂતના ચંદ્ર સમાન આકૃતિવંત હતું. તેના
લલાટપટમાં ઉદિત સૂર્યના સરખો રક્ત આંદો હતો. તેનાં બમરો
તેા જાણે સિંહાર સિંહાકે પોતાના શામીદને સિંહાર કરવા

વગર પણુચની બન્ને કમાનો ચલાવી આપી હોય તેવાં ચતુરચિત્તવેધક ચડેલા ધનુપવત્ વક્ર હતાં, તેનાં મન રંજન લોચન ખંજન પશ્વિના મદનું ગંજન કરે તેવાં અને વિશાળ પાણીદાર હતાં, તેના નેત્રોમાં આંજલું અંજન અવશ્ય જનમનને વશ્ય કરવાના અંજનરૂપજ હતું. તેની નાસિકા ખરેજ જાણે સિદ્ધ પુરુષોને નિવાસ કરવાની ગુરા હોય તેવી ગ્જાનિકારક પદાર્થોથી રહિત અને સુવાસિત શુકનાસિકા સમાન નમનતાઈવાળી હતી. તે નાસિકાની ડાબી બાજુએ સુંદર અમૂલ્ય છીપનાં સાચાં પાણીદાર મોતીની વાળી પોતાના તરફ જોનારનું મન પોતાની તરફ વાળી લેતી હતી. તેના શ્રવણ જાણે લજ્યાનાં નેત્રો, મનના મિત્રો અને લોચનના મંત્રી હોય તેવો આભાસ આપી રહ્યા હતા. તેના કાનમાં સાચા મોતીની વાળીઓ તોરાનું, તારામંડળનાં નંગો જહિત નાજુક નખસો ખીજના ચંદ્રનું, અને માછલી ભાતનાં ઝેરિંગો માછલીઓનું માન મર્દન કરે તેવાં હતાં. તેનાં મદ્યસ્થળ ગુલાબપુષ્પના ગુલાબી રંગનું ગુનાન ગાળી દે તેવાં હતાં તેના મ્હોની ફાડ નાજુક હતી. તેના ઓષ્ઠ અમૃતબિંબરૂપ માધુર્યતા યુક્ત અને પાવાળાં સરખા લાલ હતા. તેના દાંતોની પંકિત દાડિમની કળિઓ સરખી પંકિતવાળી દેદિખ્યમાન હતી. તેની છબ્બા અતિ કોમળ અને સુરસ સહિત હતી. તેની વાણી કાયવની વાણીનું પણ પાણી ઉતારી દે તેવી મનમોહક હતી. તેનું હાસ્ય વિજળીની પેઠે અસ્થાઈ (મંદ હાસ્ય) અને મોહિનીરૂપ ચંદ્રકિરણોના પ્રચાર રૂપ ભાસતું હતું. તેના મુખનો સુવાસ અને તાંબૂલાદિ મુખવાસ મદનની આજીવિકારૂપ હતો. તેની હડપચી જાણે વદનરૂપ રાજની સીંચાસમાપ્તિસૂચક સર-

વૈનું આણ હોય તેની પ્રતીતિ દેતી હતી. તેના ગૌર વદન-
ની ગૌરવતાને સ્થિર રાખવા માટે જાણે બ્રહ્મીના મધ્ય ભા-
ગમાં, ડાબા નેત્રના મૂળમાં, ડાબા ગાત્ર ઉપર, નીચેના ઓઠના
મધ્યમાં અલ્પે હડપચીના વચમાં કાળાં નાળુંક છુંદણાં વિદ્ય
વિદારકરૂપ કૃષ્ણતિલક કર્યા હોય તેવું અનુમાન થતું હતું. તે
નો કંઠ કષોતપક્ષીના કંઠ સરખો છટાદાર રેખાયુક્ત હતો.
તેના કંઠમાં ધારણ કરેલો હીરાનો હાર જાણે અસાધ્ય પરિ-
શ્રમથી પણ પતિના શિવાય અવરને પ્રાપ્ત નહીં થનાર સ્ત-
નમંડળ પોતાને પ્રાપ્ત થયાં જાણી અહોભાગ્ય માનતો મદ્ય
મસ્તતામાં ડોલતો હોય તેવો દેખાવ દર્શ રહ્યો હતો.
તેની બન્ને ભુજાઓ હાથીની સૂઠની પેડે કોમળ ચડા ઉતાર હતી.
તેની ડાબી બાજુની ડાંણીના ઉર્ધ્વ ભાગે મધ્યરીના મ્હોંવાળું વે-
લદાર સોનાનું કડું પોતાની ઉત્તમ પ્રભાથી પોતાની સ્વામિનીના
ભુજની પ્રભામાં વધારો કરી રહ્યું હતું. તેના કાંડામાં અંધ
ખેસતી જાળીદાર નંગ જડિત ખૂંખે સોનાની બંગડીઓ
શોભી રહી હતી. તેના હાથ માંખણ સમાન સુંવાળા અને કોમ
ળ હતા. હાથની આંગળીઓ મગની શિંગોની યાદી કરાવતી હતી.
તેની દયલી આંગળીમાં હસ્તમેળાપની આકૃતિવાળી સોનાની
વીંટી હસ્તમેળાપ સમયના પતિપ્રેમના દૃઢબંધનરૂપ કરારનું ભાન
કરાવતી હતી. તેનાં સ્તન હસ્તિના કુંભસ્થળ સમાન ગોળ અને
કઠિન હોવાથી જાણે હાથીઓ પોતાના કુંભસ્થળની શોભા અ-
બળાને આધીન થયાને લીધે પોતાના બળજીવનને ધિકારી સ-
દાને માટે માથા ઉપર ધૂળ નાંખતા થયા હોય તેવી ભ્રાંતિ
થતી હતી. તેનું સુંદર ઉદર ત્રિવિધ યુક્ત હતું. તેના ઉદર ઉ-
પરની રોંમાવલી તથા ગંભિર નાભિ નિહાળી જાણે રતિપતિને
રતિ કરવા રોમાવલીરૂપ શૃંગારક્ષતા અને નાભિરૂપ દૂધ વગેરેની ર-

ચનાવાળો બાળ તે નહીં હોય ! એવી સહેજ સંભાવના થતી હતી. તેમો ક્ષીપ્રદેશ ઉદ્દે અધોપ્રદેસોની ઉત્તતી નિહાળી છૂપાવું બળ વધવાને લીધે કેવળ કૃષ્ણ બની ગયો હતો. તેના નિતંબો નિહાળતાં જાણે મદનદેવે મનુષ્યોનાં મન મથવા એ સુદર્શન ચક્ર ધારણ કર્યા હોય તેવી સંકાને પુષ્ટિ મળતી હતી. તેની યુગલ જંથ રંભા સરખી કોમળ-સુંવાળી અને મડાકિતાર જણાતી હતી. તેની પિંડીઓ લંકદાર સુકારના પૃષ્ઠ ભાગ સરખી હતી. તેના પગમાં ધુધરાવાળાં લળકતાં સાંકળાં તો જાણે એ અનૂપમ શૃંગારમૂર્તિના યશની બિરદાવણી બોલવા કેવળ યાચકરૂપજ હતાં. તેના સુંદર પગની પાનીયો મહેદીના રંગથી રકત થયેલી મનને મોહ પમાડતી હતી. તેના પગો કમળદળ સમાન કોમળ હતા. તેના પગની આંગળીઓ અંપાની કળીઓ સરખી સુંદર અને સાંકળાં ભાતનાં તાછેલાં અંગુઠીઆં તથા જોટવાં સહિત સોભતી હતી. તેના અંગનો સુવાસ જનમનને આકર્ષણ કરવાનું સાધનજ હતું. તેણે પહેરેલાં વસ્ત્રો પરિમલ પૂરિત ઉમદા દેખાવનાં અને લજ્યાના નિભાવનાં સાહિત્યરૂપ હતાં. તેના અંગની કાંતિ કંચનની સમાનતામાં સરસાઈ ધરાવતી હતી. તેના અંગમાં રોમરોમ પ્રતિ ચાતુર્યતાએ નિવાસ કરેલો હતો. ખરેજ આ મનમોહિનીની મૂર્તિ જોતાંજ મુનિજનોના મનમાં પણ તેની ઉપાસના કરવાની ઉર્મીઓ સ્ફુરાયમાન થાય તો પછી અન્ય જનોનાં મન તેની ઉપાસનામાં તક્ષીન બને તે માં આશ્ચર્ય જોતું થું છે ?

હાલા વાંચકશ્રદ્ધ ! આ રસિક રમણિ કોણ હશે ? અને એની ભવ્ય ચાતુર્યતાનાં વખાણ કરવાની અહિંઆં શી અગત્ય હશે ? આ પ્રશ્ન સ્વાભાવિકપણે આપના મનમંદિરમાં ઉદ્ધ-

ભવવાને કારણ મને તેમજ છે માટે ઉત્તરમાં જણાવ્યું જેઠાએ છે કે આ મુલકમાં અહીંના એક નામાંકિત આહારે ગોપાળ ભાઈ મોર્ચીદરામની પુત્રી અને મોકુળભાઈ ઇંદાવનદાસની પત્નિ છે. એક મૂળ વતન તો વડોદરામાં હતું, પણ એના પતિ અહિયાંની ફાજદારી કોર્ટમાં વકિલાત કરતા હોવાથી તેનો નિવાસ અહિંની રતનપોળમાં થયો હતો. આ આપણી સહિતાએ વડોદરાની કોલેજમાં સારી રીતે કેળવણી લીધેલી હતી, જેથી આ કાર્ય કરવા યોગ્ય છે અને આ કરવા યોગ્ય નથી. આ કામથીલાભ થશે અને આથી હાની થશે વગેરે વગેરેનું જ્ઞાન પૂર્ણપણે ધરાવતી હતી. ધરનો હિસાબ કિતાબ પણ પોતે જ રાખતી હતી. પણ પરિચારકો વગેરેની યોગ્ય પ્રકારે સાર સંભાળ કરતી હતી. તેના સ્વભાવથી ઘરનાં આડોસી પાડોસી નાતિલાં કે પરનાતિલાં વગેરે સર્વ કોઈ પૂર્ણ સંતોષવંત હતાં. તેમજ પોતે સદાચારી સમયસચ્ચ અને સર્વ સાથે સમાન દૃષ્ટિ રાખનારી હોવાથી દરેક જનો તેના પ્રત્યે શુદ્ધ પ્રેમભાવથી નિહાળતાં હતાં. તેનો ઘણો ખરો વખત ધરના કામકાજની દેખરેખમાં ભરત સીવણ અને પુસ્તક નિરીક્ષણમાં વ્યતીત થતો હતો. તેનો મુખ્ય નિયમ એ હતો કે જેમ અને તેમ શરીરને આરોગ્યતામાં રાખવાનાં યત્ન આ દરવાં; કેમકે જે શરીરસંપત્તિ સદૈવ આરોગ્યતાથી પૂર્ણ રહે તો ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ એ ચારે પુરુષાર્થને સંગ્રહ કરી શકાય છે. શરીર તો હમેશાં રોગ રહેવાના મંદિરરૂપ જ છે, તે શરીરને રોમથી બચાવવું એજ મનુષ્યનો ધર્મ છે. “એક વન્દુરેલી હજાર ન્યામત અથવા સરીરે સુખી તો સુખી સર્વ વાતે (અને) શરીરે દુખી તો દુખી છે સદા તે.” એજ એનો મુખ્ય મંત્ર હતો. જે કે આજુ

નિક સમયમાં કેળવણી પામેલી સ્ત્રીઓ પૈકી કેટલીક અર્ધદગ્ધ સ્ત્રીઓએ એજ કેળવણીને ખાસ કેળવણી માનેલી છે કે-પતિને ગમાર સમાન ગણવે, ચાવી ચાવીને ચામળું ભાપણ કરવું, જમીન ઉપરથી કચરો વળાય તેવી નીચી સાડી પહેરવી, શરીરને બંધ બેસતી ચોળી પહેરવી, નવાં નવાં અને ભાતભાતનાં વસ્ત્રો ખરીદી પતિને દેવાનો દાસ કરવો. ચટક મટક ચંચળ ચાલથી ચાલવું. ગાન તાનમાં કે નાટક ચેટકમાં ગુલતાન રહેવું. વડીલોની મર્યાદા રાખવાની રીતને કઠંગી રીત ગણવી, મોટાઈના બેલ બોલી સામાની છાતીને છોલી નાંખવી; અને બહુતરતું સંવળું ચંચુતર ન ચંચુતાં અવળું ચંચુતર ચણી બનીઈની પરપુરૂષ સાથે ઘણી મમતા વધારવી. રસોઈ વગેરે પોતાના ઘર-કામમાં તો ધબકો, પણ સારાં સારાં સ્વાદિષ્ટ ભોજન આદિને સખડો લેવો એમાં કુશળતા ધરાવવી. માત્ર ઉપરથી ટાપટીપ રહેવું. પણ અંદર એકંદર રીતે તપાસતાં વંદરના સમાન ગુણો ગ્રહણ કરવા. પણ આપણી સવિતામાં તેવા ગુણ જોવામાં આવતા નહોતા અને એ પૂર્ણ કેળવણી લેવાથીજ સર્વ વધારે પ્રશંસાને પાત્ર હતી.

પ્રિય વાંચનાર ! આ આપણી સવિતાસુંદરી જો' કે હલકા કુળમાં અવતરેલી હતી; છતાં પણ સુસશિરોમણીની ગણનામાં અગ્રગણ્ય હતી; એ માત્ર શ્રીમતી સર્વસુખદાયિની વિદ્યાદેવીનોજ પ્રતાપ હતો. અને વિદ્યાના વસિલાથીજ સવિતા અને સવિતાના પતિ તથા તેનાં સગાં સંબંધીઓ આહેર છતાં સર્વવાતમાં માહેર થઈ ઉચ્ચ દરજ્જે પહોંચ્યાં હતાં. એક દારસી ગ્રંથકારે કહ્યું છે કે:-

“કલમ સર્વથી વિશેષ સત્તાવંત છે. જો લેને હાથમાં પકડી લખતાં આવડે તો એક વખત તો ગમે તેવો કમનસીબદારને

પણ દોષતના હુંગરપર અને શાહના તખ્તપર ખેસાડવા શક્તિ-
વંત બનાવી દેછે.”

બહાદુર વાયકો ! કદાચિત એવી શંકા કરશે કે આહેર
સજ્જિમાં સવિતાસુંદરી વગેરે નામો સાંભળવામાં આવતાં
નથી. તો તેના સમાધાન માટે એટલું જ કહેવું બસ છે કે
આ વિસમી સદીના વિશાળ સુધારાને લીધે હવે અમુક નામો
અમુક જ્ઞાતીમાં જ હોય એવી પ્રતાલિકા સ્થિર રહી નથી. પ-
રંતુ વાણીયાઓમાં પણ મધુસૂદન, અરિમર્દન, ચંદ્રકાન્ત,
રતિકાન્ત, વિદ્યાસિકા, અનુસૂયા, ભારતી, શારદા, ભાગીરથી,
વગેરે નામો, તેમજ કુણીમાં સોમનાથ, શંભુપ્રસાદ, દુર્ગાપ્ર-
સાદ, સવિતા, કમળા, સકુન્તલા વગેરે નામો. અરે ! દરજી
મોંચી વગેરે વસવાયાઓમાં પણ તેવાં જ નામો પાડવામાં આ-
વે છે. જુના જમાનામાં કે દેશી રાજ્યમાં તો પોત પોતાની
જ્ઞાતિને અનુસરતાં જ નામ પોપાક વગેરેનો ઉપયોગ થતો
હતો. પણ હાલ તો બ્રિટિશ રાજ્યના અમલમાં તે વાત મરણને
શરણ થઈ ગઈ છે. એ સઘળો પ્રભાવ આ જીવતા જનદુખા-
રીઆ જમાનાનો જ છે કે નેથી વાધ બકરી એક ઓવારે
પાણી પીએ છે. ધન્ય છે બ્રિટિશ શહેનશાહતને ! રંગ છે ના.
એડવર્ડના રૂડા રાજ્યતંત્રને ! શાબાશ છે સાહેબોની કિરતારી
કરામાતને અને આફ્રિકા છે યુરોપખંડી મહાશયોની અક્કલને !
કે જોણે પાંચ હજાર માઈલને છોટે અને દુરિયાપાર રહેતાં
છતાં પણ ચેર, યુગલખેર, ચાંચીઆ, લાંચિયા, ફૂર,
શર, અને પૂરનૂરવાળા નરો, નરવરોના જોહાકી જુદમી
આપખુદીના જોરદોરને જોર જુદમથી નહીં પણ હસી
હસાવી તેનો ત્રાસ તોડી પાડીને હિદિપ્રજને સુખ શાંતિ
આપી આબાદિ બંધી છે, એ કાંઈ ઓછા પ્રતાપની વાત

નથી. ! અને એટલાજ માટે શુદ્ધાંતઃકરણથી પ્રેમપૂર્વક ઈચ્છીએ છીએકે “ અતિ અમલ ઈશ વધાણે એડવ-
ડનું આ વિચેમાં. ”

પ્યારા પાઠકો ! આ આપણી વાર્તાની નાયિકા સવિતાનાં
પીચરીઆં અને સાસરીઆં તેમજ અન્ય સગાં સંબં-
ધી વગેરે સઘળાં છેક દયામણી દશાને પાત્ર હતાં એટ-
લુંજ નહીં, પણ તેમનાં ખાસ અસલગનાં સગાં પણ
તેઓના તરફ મમતા બતાવતાં નહતાં, તેનું કારણ અન્ય
નહતું પણ માત્ર બિચારાં તેઓ વસુવિનાનાં પશુ જેવાં
હતાં. તેથી કોઈ સગાઈ કે ઓજાણી રાખતાં નહતાં. દુનિ-
યામાં વડાઈ, આખર, અકકલ, હુંશીઆરી અને સન્માન સર્વ
પૈસામાંજ રહેલાં છે. બલે બણ્યા ગણ્યા બત્રીશ લક્ષણા હો-
ઈએ, પણ જો પૈસા વગરના હોઈએ તો કોઈ ભાવ પૂછતું
નથી. કદાચ ગાંડા, ગમાર કે અર્ધિષ્ટાદિ અનેક અવગુણોથી

લાલા બિશનદયાળ ધરમદાસ—અમદાવાદ.

લક્ષ્મીવીલાસ હેર ઓછલ શીશી ૧ ના ૩. ૦૥

ભરપૂર હોધએ; છતાં પણ જો પૈસાદાર હોધએ તો તે તમામ દુર્ગુણો, દુર્વ્યસનો અને દુષ્ટ દેખાવ વગેરે, સદ્ગુણ સુવ્યસન અને સુદેખાવવાળાજ જણાશે. કેમકે “**સર્વેગુણા કાંચન-માશ્રયતે:—**” સર્વ ગુણો કાંચન (લક્ષ્મી) નેજ આસરે રહેલાજ છે. કહ્યું છે કે:—

(ગમ ન પડે નરને ગોવિંદની ગતી ન્યારી. એ દેશી.)

જખરું છે જરનું જોમ જુગાદિથી જગમાં. જરથી નર તનમાં વર જુરસો, રમી રહે રગરગમાંરે. જખરું. એ આંકણી.

નીચ હજે પણ જીંચ જણાશે, વિવિધ વાતે વખાણાશે; દૂષણ બૂષણરૂપ મનાશે. જો જરજોમ જણાશેરે. જખરું. ૧

અહંબને અંખક (નેત્રો) પર ધારી, વારી જશે વિબેક; એકે અવાજે વાહ વાહ વદશે, અવગુણ ન ગણે એકેરે. જખરું. ૨

દામ વિના ગણે રામ વિનાનો, દામથી રામજ લેખે; વં-ગ મૂજન કીર્તન કરીને, ધન્ય જન્મને લેખેરે. જખરું. ૩

દામ વિના નહીં કામ સરે એ, વિશે ત્રિશ્વા સાચું; દામ રામ દિન રાત રટારે, એ વિણ સહુએ કાચુંરે. જખરું. ૪

રામચક્રી પણ રામ વધારે,—દામ વિષે મેં દેખ્યો; દામદર્શથી રામ વિસારે, પ્રતક્ષ પરચો પેખ્યોરે. જખરું. ૫

ગુણમંડિત પંડિત કવિ ગાયક, લાયકવાયકવાળા. લાયક લક્ષ્મી વિણ નાલાયક, પાયક સમ ગુણુવાળારે. જખરું. ૬

હુનર હાથ હજાર હશે પણ, વસુ વિના વજવજતા; વૈશાખીટંતાક સરીખા, ખાસા ટુંખા ખમતારે. જખરું. ૭

વસુ વિનાના પશુ ખરેખર, જર વિણ નર ખર જેવા; નાણા વિણ પહાણા સમ નિશ્ચે, શંખર વિણ શખ જેવારે. જખરું. ૮

લાલા ખિતાનદયાળ ધરમદાસ—અમદાવાદ.

કરામત સહુ માંતજ થાશે, ડાપણુ જનશે દૂલી; વિણુ મૂલી.
વિદ્યા જર વિણુ છે, ફાકટ ન ફરો દૂલીરે જગજં. ૯

દામ વિના કોઈ ડામ ન દેતો, અન્યતણી શી આશા;
પાસા તો પોખાર પડે જ્ને-પાસે સોવના પાસારે. જગજં. ૯

માત તાત ને બ્રાત ભગિનીકે, પુત્ર મિત્ર પ્રિય મારી;
સગપણુ વડપણુ ગણુશે સાચું, હશે જ્ને ધન હિતકારીરે જ. ૧૦

ધનબળથી ધરણીધવ કરો, હાલ હુકમ તો હાલે;
ખમા ખમા છે રમા જમાથી, એ વિણુ હશે બેહાલેરે. જ. ૧૧

પાછ હશે પણુ પૈસાથી પ્રિય, પૂર્ણ પ્રમાણિક થાશે;
ખાસ ખેતાખ ખુખીભર ખાસા, મેળવીને મકાશોરે. જગજં. ૧૨

નિધન(દરિદ્ર)દશાથી નિધન(મરણ)દશા શુભ, લાખ દરજ્જે લેખું;
જે દૈવાતન દોષતમાં તે-દેવ વિષે નવ દેખુરે. જગજં. ૧૩

હર યત્ને જર હાથ કરો ઝટ, હિમ્મત રાખી હૈયે;
જ્યાં હરકત ત્યાં બરકત મિત્રો, કહો વધુ શું કહીએરે. જ. ૧૪

માટે સહુ પહેલાં જર જોડો, ગર્વ ગુણોનો મહેલી;
પૂર્ણચંદ્રની પ્રિતે માનો, શિખામણુ આ છેલીરે, જગજં. ૧૫

બહાલા વાચક વર્ગ ! જગતમાં કુચિનતાને કે ગુણને આ-
દરમાન નથી, પણ માત્ર પૈસાનેજ આદરમાન છે ! પૈસો એજ
પરમેશ્વર છે !! અને પૈસા એજ સકળકાર્યની સિદ્ધિ છે !!!
અને તેનું પ્રત્યક્ષ પ્રમાણુ આપણી સવિતાના વૃતાંતથીજ ખ્યા-
લમાં લ્યો કે જ્યારે તે સવિતા અને તેના સંબંધીઓ બિચારાં
છોક દયામણી દશાને પાત્ર હતાં ત્યારે વતન છોડી ‘પુરૂષનું’
નસીખ પરગણા ઓઠે છે.’ એ કહેવતને માન આપી તેઓ-
એ અલિયાં આવી નિવાસ કર્યો. અને કાગૂને બેસવું અને
તાડને પડવું. એ ન્યાય પ્રમાણુ ઉત્તરોત્તર તેઓની ભાગ્ય

દશાએ તેમને ચારી આપી એટલુંજ નહીં, પણ તેઓ સગાં બહાણાંમાં, રાજ દરબારમાં અને શેઠ સાહુકારમાં બહુજ માનવતાં થઈ પડ્યાં. અને જ્યાં ત્યાં તેમના પંસા પોળાર થવા લાગ્યા. પરંતુ એ સવજો મહિમા માત્ર પૈસાનોજ હતો. અહા! જરકી મહોબત જરકે તાએ, જરતો જગમેં ખારહે; જસ જયપેં દખો ચારો તો જરસેં બેડા પારહે. માટેજ દરેક જનોને કહેવું ચોખ્ખજ છે કે—**જકળદારં ભજકળદારં કળદારંભજ મૂઠ મતે. !**

વિવેકી વાચક વંદ ! આ ઉપરથી હવે સવિતા કાણુ છે અને તેની પ્રશંસા કરવાની ક્ષી આવશ્યકતા છે એ વિષે આપને વિશેષ જણાવવાની જરૂર નથી; કેમકે આપ એની જ્ઞાતિ નામ હામ વગેરેથી જાણીતા થયા છો. પણ માત્ર તેની સુજતા અને વૈભવવિદ્યાસાદિથી અજાણુ છો. માટે તે તરફ વિચરી તેની જાણ કરાવવી દુરસ્ત માટે તે તરફ જરા લક્ષ આપવો ઉચિત જાણી વિદિત કરું છું કે—

ન્યારે આપણાં હજી સવિતાસુંદરી ચોકના અગ્ર ભાગે હિંદોળામાં લિંચતી હતી ત્યારે એક પ્રવિણ પ્રેમદાએ સવિતાના ગ્રહમાં પ્રવેશ કર્યો. એટલે તુરત સુત્ર સવિતા બુલાનો પરિભ્રમ કરી હસતે ચહેરે પ્રવિણ પ્રેમદાના સન્મુખ પાંચ સાત પગલાં જઈ બોલી કે—“આજે તો મારાં અહોભાગ્ય છે કે મહેત્રી બહેને મારું ઘર પાવન કર્યું. હમણાં તો તમારાં દર્શન દેવને પણ દુર્લભ છે. વાર પણ કુશળતો છો ?

આવું સ્નેહપૂરિત મધુર વાક્ય સાંભળી પ્રવીણ પ્રેમદાએ મૃદુ હાસ્ય સહિત કહ્યું કે—“બહેન ! ઇશ્વર પ્રતાપે સહકુટુંબ કુશળ છે ! સુત્ર સખી ! મને પણ તમને મળવાની અ-

ત્યંત ઝંખના થતી હતી, પણ હાલમાં મેં “વિવેક વિલાસ” નામનું પુસ્તક બચવું શરૂ કર્યું છે; કેમકે તે પુસ્તક અવશ્ય મનુષ્ય માત્રને બચવા-વાંચવા જેવુંજ છે અને તેમાં ઘણી બાબતોનું ઉત્તમ પ્રકારે વિવેચન કરવામાં આવેલું તેથી તેના અભ્યાસથી મનુષ્ય સુઘ્ર વિવેકી અને દરેક બાબતમાં માહેત ધરાવનાર થાય છે.”

સવિતાએ આતુસ્તાથી જણાવ્યું કે—“બહેન ! ચાલો આપણે વિલાસગૃહમાં જઈ પછી એ સંબંધી ચર્ચા ચલાવીએ.” એમ કહી તે બન્ને જશુ હિપરના વિલાસગૃહમાં ગયાં અને પછી યોગ્ય આસને તેઓ સ્થિત થયાં સવિતાએ મુખવાસાદિથી પ્રવીણ પ્રમદાની આગત્તરવાગતા કરી પૂછ્યું કે—શહાણી સખી તમે જે પુસ્તકનો અભ્યાસ કરો છો તેનો હાલ કયાં સૂધી પાઠ સિદ્ધ થયો છે ?”

પ્રવીણ પ્રમદાએ કહ્યું કે “એ પુસ્તકના પાંચમા ઉલ્લાસમાંને સ્ત્રીને શીખામણ સંબંધી વિષય આવે છે અને તેનાં મેં જે વાક્ય મનન કર્યાં તે એ છે કે—”

“કન્યાનાં માબાપ અથવા ભાઈ તેને જે ભર્તારની સાથે વરાવે તે ભર્તાર કદિ તમામ અપલક્ષણોથી પૂર્ણ હોય તદ્દપિ તે ભર્તા ની કન્યાએ દેવતાની પેડે સેવા કરવી.

જે સ્ત્રી પતિ સૂતાં પછી સૂવે, પતિના પહેલાં જાગે, પતિના જમ્યા પછી જમે, અને પતિ સેવા કેમ કરવી તેનું સારી પેડે જ્ઞાન ધરાવે તે સ્ત્રી શ્રેષ્ઠ જાણવી.

જે સ્ત્રી પતિના સાસુ સસરાના કે તેના પરિવારના અવગુણ ન બોલે અને અન્ય પુરૂષે આપેલા પાનખીડાને હાથપણ ન અડકાડે તે સ્ત્રી ઉત્તમ જાણવી.

કુલવંતી સ્ત્રીએ મેળામાં, ચૌટામાં, યાત્રામાં, ક્યા વંચાતી હોય ત્યાં અને નાટકરંગના ઉગ્મગરામાં જવું નહીં.

જે સ્ત્રી પતિને આવતા જોઈ ઉતાવળી જીઠી ઉભી થાય. અને પતિના ચરણાર્વિંદમાં દૃષ્ટિ સ્થાપી તેમને યોગ્ય આસન આપે. જ્યારે પતિ વાર્તાવિનોદ કરે ત્યારે તુરત લાજથી નમ્રતા ખત્તાવી ઉદ્ધાસ અને પ્રેમથી ચિત્ત દબ વિનયથી સાંભળે અને સંતતાથી મર્યાદા સાચવી પતિની સેવા કરે, પતિ ઉપર કપટ જગર મન રાખે. સાસુ વગેરે વડિલોની પ્રકટ ભક્તિ કરે, નણ્ણોની આગળ નિરંતર નમ્રતીજ રહે, (અને તેમનો પ્રેમ, મેળવવા ઉત્સુક રહે તથા) પતિના મિત્રો, ભાઈ ઉપર સ્નેહ-ભાવ રાખે, પોતાની શોક્યો વિષે પણ પ્રીતિ ભાવ રાખે ચાકર ચાકરડી વગેરે પરિવાર ઉપર દયાભાવ રાખે, પતિની મિત્રમંડળી સાથે નમ્રતા પૂર્વક ચતુરાઈવાળાં વચનો વહે, (અને નિર્મળ મનથી તેમની સ્વાગતા કરે) અને પતિના દ્વેષી ઉપર દ્વેષ રાખે, તે ગૃહસ્થની સ્ત્રી સાક્ષાત્ લક્ષ્મીજી જાણવી.

કુલવંતી સ્ત્રીઓએ ધરના ખારણામાં ખેસવું નહીં, તથા નાટક જોવાં નહીં અને ઝરોખામાં-ખારીમાં ખેસવું નહીં.

વસ્ત્રથી ઢાંકવા લાયક અંગને ઉઘાડું રાખવું, કીડા કૌતુક કરવાં, પરપુરૂષ સાથે ભાષણ કરવું, કામણ કરવું અને ચંચળ ચાત્રથી ચાલવું એ કુળવંતી કામિનીઓને ઉચિત અથવા જીયણરૂપ નથી.

કુળવંતી સ્ત્રીએ પુરૂષ (નોકર) પાસે તેલ ચોળાવવું, પી-ઠી ચોળાવવી કે ન્હાવું વગેરે કામો કરાવવાં નહીં.

કુળવંતી કામિનીઓએ જોગણ-અતિતાણી-વેશ્યા, દાસી,

લાલા બિશનદયાળ ધરમદાસ—અમદાવાદ.

ધાંયજી-વસવાયણુ, દુરાચારવાળી સ્ત્રી, ચિતારાની સ્ત્રી, રંગરે-
જની સ્ત્રી, તથા સુધાર વગેરે ક્રીડારોની સ્ત્રી કે જે દ્વિતીની
ગણનામાં ગણાય છે તે સ્ત્રીઓની સોખત કરવી નહીં.

કુળવંતી સ્ત્રીઓએ પતિના પરદેશ જવા પછી માત્ર માં-
ગળીક-સૌભાગ્યચિન્હરૂપ જે આભૂષણો છે તેજ પહેરવાં; પણ
તે શિવાયનાં આભૂષણો પહેરવાં નહીં. સાસુ-સસરા-જેઠ વગેરે
વડિલ જનોની પાસે રહેવું અર્થાત્ ન્હાનડીઆંની (અથવા છો-
કરવાદની) સોખતમાં રહેવું નહીં. ક્રોધ કરવો નહીં, પરધર જ-
તું નહીં, વૈરાગી વગેરે વેષધારીઓનો સંગ (અને ભરોસો) કર-
વો નહીં અને બાગ બગીચા વગેરેમાં ફરવા જતું નહીં; કેમકે
એ કુળવંતી સ્ત્રીને એજ લગાડનારાં કારણો છે. તેમ વળી
આંખોમાં કાજળ સુરમો આંજવાં નહીં, ગાવું નહીં, નાચવું
નહીં, ઠૂઠા મસ્કરીનાં કે આક્ષેપનાં વચન બોલવાં નહીં,
આપાટ વગેરે બાજીઓ રમવી નહીં, વૃત્તિ બગાડે એવાં ચિત્રો
નૈવાં નહીં. કામોદીપનક પીડી ચોળવી નહીં, પાનખીરાં અને
મિષ્ટાન્ન ખાવાં નહીં. તથા જે પદાર્થોથી કે વાર્તાવિનોદથી પ્રો-
તિ પેદા થાય તેવું કાર્ય કરવું નહીં.

જે સ્ત્રી ડાહી, સંતોષી, મધુરવચન બોલનારી, શતિનું
મન રાજી રહે તેમ વર્તનારી અને વખત વિચારીને ખરચ
કરનારી હોય તે સ્ત્રી લક્ષ્મી સરખી જાણવી. ”

પ્રિય બહેની ! આ વચનોને મનન કરવામાં માફ મન પ-
રવાયું હતું, કેમકે આપણા જેવી કુળવાન કાન્તાઓને તો અ-
વશ્ય આ વચનો માન્ય કરવા જેવાંજ છે. મનુષ્યનું મન તો
માટીના ઢેપા જેવું છે તે ગંગાજળથી ને ગંધાતા ગટરના પા-
ણીથી સમાન રીતે પવનનાર છે માટે તેને જિવેકમાં રહી સંપાદન

લાલા બિશનદયાળ ધરમદાસ—અમદાવાદ.

કરેલી વિદ્યાનો સદુપયોગ કરી સુનીતિ અને ભક્તિના પવિત્ર જગથી પદ્માનવું કે જેથી પરિણામે પૂર્ણ પ્રમોદ પ્રાપ્ત થાય, નહીં કે જે કાર્યના પરિણામે પશ્ચાતાપનો સંત્રાપ પ્રાપ્ત થાય”

આ પ્રમાણે પ્રવીણ પ્રમદાનું બોલવું સાંભળી સુર સવિ-
તાસુંદરી કહેવા લાગી કે—“મારી બહાલી બહેન ! ત્યારે તો એ
પુસ્તકનું હું પણ અધ્યયન કરીશ; કેમકે મનુષ્ય માત્રને વિવેકની
વિશેષ જરૂર હોય છે. વિવેક વિના નર-નારી વર્તનચર જેવાંજ
ગણાય છે, વિવેક તો દશમો નિધિ છે અને સર્વ શુભકાર્ય તે-
મજ સદ્ગુણ એથીજ શોભે છે માટે તમે મને એનું શિક્ષણ
આપો. અને એ પુસ્તક ક્યાં મળે છે, તે બતાવો ?

પ્રવીણ પ્રમદા બોલી કે—“ અહિયાંના “ હાથમંડ જયુ-
બીતી ” છાપખાનામાં મળે છે. બહાલી બહેન! એમાંથી હું જે
બાણું છું અને ગુરુમુખથી જ્ઞાન પામી છું તે સદ્ગુણ પૂર્ણ પ્રેમ
સહિત શીખવીશ; પણ સજની ! મને પ્રથમ એ જણાવો કે તમે
શું હાલ ડોક્ટરી કામનો અભ્યાસ કરો છો ? શું આ કબાટ
અને ટેબલ ઉપર પડેલી બાટલીઓમાં તમારી અનુભવ સિદ્ધ
દવાઓ છે ?

આના ઉત્તરમાં સવિનાએ જણાવ્યું કે—“ ના રે બહેન, હું
ડોક્ટરી કામ શીખતી નથી, પણ આ બાટલીઓમાં તો રક્ત
છએ ઋતુઓમાં આપણા શરીરની આરોગ્યતા જાળવાય અને
સંતતીને પણ એનો લાભ મળે એવી વસ્તુઓ છે. ”

આ સાંભળી પ્રવીણ પ્રમદા પૂછવા લાગી કે—“ પ્રિય બહે-
ની ! એવી તે શી શી વસ્તુઓ છે કે જેના સેવનથી ખરે
ખાસ શરીર નિરોગી રહે અને વળી તે વસ્તુઓનો લાભ આ-
પણી પ્રજાને પણ જ્ઞારસામાં મળે ! જે ધરવૈદ્યાથી વૈદ્ય ડોક-

ટરોનાં મ્હોં ન ઉઘડાવવા પડે તો પછી એથી વળી શો વિ-
શેષ લાભ જોઈએ છે ? દરેક ડોક્ટરો ચાર છ નવ પાઇની
દવા આપી ચાર-આઠ-બાર આના જેટલો ગંજવર ચાર્જ ક-
રેછે. પણ કરવું શું ? હરી ફરીને એ લોકોની જરૂર પડે એ
ટલે લાચાર. પરંતુ જો આ તમારા કહેવા પ્રમાણે દવાઓ પો-
તાનું કામ બજાવી તનહુરસ્તી બળવતી હોય તો શા માટે
ખોટનો ધંધો આદરીએ.”

શહાણી સાહેલી ! ડોક્ટરો તો તેઓની અકકત્ર હુંશીઆરી
અને જોખમદારીનાજ પૈસા લે છે. અને દર્દ વધ્યા પછી તો
તેઓનીજ અવશ્ય મદદ લેવી યોગ્ય છે. પણ જ્યાં સુધી મ-
નુષ્યો આહાર-વિહારમાં નિયમથી વર્તે છે ત્યાં સુધી તો ખા-
ત્રીથી કહું છું કે વૈદ્ય ડોક્ટરોને ઘેર ભાગ્યેજ જવું પડે છે;
પરંતુ જ્યારે આપણેજ આપણી મૂર્ખતા કે આજસુપણાને
લીધે ઘટતા ઉપાયોનો ઉપયોગ ન કરીએ ત્યારે તો પછી વૈદ્ય
ડોક્ટરોની ભેટ લેવી પડે એમાં નવાઇજ પણ શી છે ? મ્હારી
તો ખાત્રી છે કે જો કોઇ પણ મનુષ્ય મારા સિદ્ધાંત પ્રમાણે
ઔષધોપચાર—આદિનો ઉપયોગ કરે તો તે મનુષ્ય બેશક
નિરોગી રહે છે. અને તેની સંતતીને પણ તેનો ઉત્તમ લાભ
વારસામાં મળે છે, એનો મને પકકો અનુભવ છે !! તેમ વળી
મેં જે જે ચીજો પસંદ કરી છે તે તે ચીજો મનુષ્યને ખાવા-પી-
વામાં કે ચોળવા-લગાડવામાં જરા પણ કંટાળો આપતી નથી,
એટલે કે સુગંધી તેલો, ઉમદા અત્તરો, મજેહદાર મુરબ્બાઓ,
ગુણકારી ગુલકંદો, સુખકારી સ્વાદિષ્ટ શરબતો અને અસર-
કારક અર્કો વગેરે વગેરે લેજતદાર—ખુશબોદાર—જોરદાર—અને
ખુશીદાર છે. અને એઓના સેવનથી તન તથા મન હમેશાં
આનંદમાંજ રહે છે.

આ પ્રમાણે મુજ સવિતાનું બાપણ સાંભળી પ્રવીણ પ્ર-
મદા બોલી કે—“બહેની ! તારું કહેવું અક્ષરશઃ સત્ય છે.
અને મનુષ્ય માત્રને સર્વ કરતાં પ્રથમ પોતાનું શરીર નિરંતર
નિશાળી રહે એવા ઉપાયો યોજવાની આવસ્યકતા છે; પરંતુ
દુનિયાંથી ક્યાં ઓછું ડરવું પડે તેમ છે ? દરેક બાબતમાં જો
કે પોતાનાં પિયરના પૈસા વાપરી અંગને આરોગ્ય રહેવા વિ-
વિધ વસ્તુ બ્હોરીએ છીએ; તોપણ તે માટે દુનિયાના પેટમાં
દુખાવો પેદા થાય છે. એ મોટી અડચણ છે એટલે પછી
શું કરવું. તેમ વળી જે દુનિયાંથી ડરીને ડગલું ભરે તે ડાહ્યા
ગણાય છે, એટલે પછી આપણે પણ તેમ કર્યા વિના છુટકો
થવાનો છે ? ”

સવિતા—“મોટી બહેન ! દુનિયાંથી ડરીને ચાલવું એ વ-
ધારે ડહાપણ ભર્યું છે, પણ દુનિયાં દોરંગી છે, એટલે લાચાર
છીએ. દુનિયાંના તમેલામાં ઘોડાં અને ગધેડાં બન્ને તયાર હોવાથી
ઘડી એકમાં ઘોડાપર બેસાડે છે, અને ઘડી એકમાં ગધેડાપર
બેસાડે છે. જો એક વાતપર તેનો નિશ્ચય હોત તો તેની બુ-
દ્ધિ અને શુદ્ધ ટેક ઉપર વારી જવા જેવું હતું. પણ આ તો બેઠક
વગરના દોચકા જેવી છે. જેને માટે કહ્યું છે કે—

(કામણ દિસેછે અવગેલા તારી આંખમાંરે.)

દુનિયાં દોરંગી બેઠંગી કદરવિહીનછેરે. દુનિયાં ટેક.
સરલ રહે તો મૂર્ખ વદે છે, વક્તાને જગવંચક કહે છે;
વિનય કરે તો કહેશે ધન (નો) આધીનછેરે. દુ૦ ૧
ક્ષમાવંતને નિર્બળ કહેછે, દમનકનેજ અદત્તિ કહે છે;
મધુરવચન બોલે તો કહે એ દીનછેરે. દુ૦ ૨
ધર્મિને તો દભિ કહેછે, નિષ્પ્રેહીને માની કહેછે;

લાલા બિશ્નદયાળ ધરમદાસ—અમદાવાદ.

તૃણા ત્યાગે તો કહે સુભાગ્યહીનછેરે. ૬૦ ૩

ઉદારને ઊડાડ કહેછે, લોભીને લખડ્યાનત દેછે;

સંતોને કહે મનના મહામહીનછેરે. ૬૦ ૪

અપદ્મિને કહે એકલસૂરો, પ્રતિમને (કહે) હઠવાંદી પૂરો;

કથાગરાને કહે ગરજે તહીનછેરે. ૬૦ ૫

એકે વાતે નહિ આનંદી, સદા રહે સહુ સ્થળ સ્વચ્છંદી;

પરસુખમાં પ્રતિવાસર એ ગમગીનછેરે. ૬૦ ૬

અવળાને સવળું આજેખે, સવળાને અવળું કરી લેખે;

ન્યાય થકી પણ એનો ન્યાય નવીનછેરે. ૬૦ ૭

પૂર્ણચન્દ્ર કહે પૂરણ પેખી, દુર્વચ દુર્જય દુનિયાં દેખી,

દુર્મદ દર્પી દોષદર્શદુર્મીનછેરે. ૬૦ ૮

બહાલી બહેન ! જ્યારે આમછે ત્યારે કહો કે હવે તે દુનિયાને શી રીતે જીતાય ! જોખીએ ગરણું બંધાય; પણ ગાંમને મ્હોંડે કે તળાવ કુવે ગરણું શી રીતે બાંધી શકીએ ?

આ પ્રમાણે સવિતાનાં વચન સ્નાંભળ્યા બાદ પ્રવીણ પ્રૌઢાએ તરત ટેબલપર પડેલી બાટલીઓને હાથમાં લઈ તેનાં એક પછી એક લેખત્ર વાંચી જોવાં શરૂ કર્યાં.

પ્યારા પાઠકગણ ! આ સવિતાને શીખામણ દેનારી પ્રવીણ પ્રમદા માટે તમોને તર્ક વિતર્ક થતા હશેજ, તો તે માટે તરતજ કહેવું ઘટે છે કે એ પ્રવીણ પ્રૌઢા સવિતાની બહેનપણી ગુલાબગૌરી છે. અને એ પણ સવિતાની જાતીનીજ છે. તેમ સવિતા કરતાં ગુલાબ ઉમરમાં, બણતરમાં, વિવેકમાં, અને ગુણગૌરવતામાં વિશેષ મર્યાદાવંત હતી. તેનાપતિ પણ ત્રિદીશરાજ્યઅમલના ઉત્તમ અધિષ્ઠાતા હતા. તેમનું નામ કુંજબહારી હતું અને તેમનું નિવાસસ્થાન ઝવેરીવાડમાં હતું. તેમની

ગંગા ગુણાવલ્લભ નં. ૫૦ બાટલી ૧ની કીંમત. રૂ. ૧૦ ૧૯

વિવાદિતા આપણી સવિતાની સહિયરજી હતી. તે સહિયર ગુણાએ પહેલાં નાંખે પહેલી બાટલીનું પહેલું લેખક વાંચ્યું, તો તે ઊપર લખ્યું હતું કે:—

આમળાના તેલથી થતા ફાયદા.

શરીરે ચોળાને ન્હાવાથી ખસ, લુખસ, ખરજીવું, દાદર, ગડ-ગુમડ અને તખ્તગરમીથી થતાં દરદોને સાર કરે છે. અને શરીરની કાંતિને વધારે છે. માથામાં નાંખવાથી માથાનાં દરદો જેવાં કે ઊંદરી, કીડ, ખોડો એ સર્વેને મટાડે છે. ખરી પડતા વાળને અટકાવી કાળા સુંવાળા કરે છે. તે સાથે મગજ ઠંડુ કરી આંખનો નજીબો આંખ કે ઝામર વગેરે થતાં દરદોને અટકાવે છે અને આંખની ખૂબસૂરીને વધારે છે. કાનમાં નાંખવાથી હરેક પ્રકારના સણકા-ચસકા વગેરે કાનના રોગોનો જલ-મૂળથી નાશ કરે છે. તેમજ સ્ત્રીઓને માટે અમારું બનાવેલું સદરહુ તેલ અતિ ઉપયોગી છે. ફક્ત ગમે તે ખામારીથી સ્ત્રીઓ પીડાતી હોય અને જો માથાના વાળ ખરી પડતા હોય તો એક વાર અમારું આ તેલ વાપરો અને ખરી પડતા વાળોને અટકાવી ખીજી બહેનોને વાપરવા બકામણુ કરો.

દિલ્લીવાળા લાલા બિશનદયાળ ધર્મદાસ.

જીરુમા મસજીદ રહામે,

અમદાવાદ.

લાલા બિશનદયાળ ધર્મદાસ—અમદાવાદ.

બીજું લેખક નીચે પ્રમાણે હતું કે:-

આમળાનું તેલ,
હીનાનું તેલ,
મેંદીનું તેલ,
સુલાગનું તેલ,
નાગોરનું તેલ,
ખસનું તેલ,
પાંદડીનું તેલ,
ચંપાનું તેલ,
ચમેલીનું તેલ,
મોગરાનું તેલ,

કેવડાનું તેલ,
બદામનું તેલ,
નારંગીનું તેલ,
સુગંધીદાર ધુપેલ,
ટરપેનટાર્કન તેલ,
રોહીસાનું તેલ,
સુખડનું તેલ,
નાગર તેલ,
કાહુનું તેલ,
દૂધીનું તેલ,

આ પ્રમાણે વાંચ્યા પછી તે બાટલીમાંથી જરા ગુદ્દ આમળાનું તેલ હથેળીમાં કહારી નેવા લાગી કે જે જેવું નામ તેવુંજ ગુણધામ છે કે કેમ ? એમ વિચારી તેની ખુસ-ખોના ખ્યાલ કયો કે તેની ખુશમિજનદાર ખાસ ખુશખોએ તો ગુલાબના મગજને ખુશ ખુશ કરી દીધું. જેથી ખુશી થઈ મોલી કે-“ રડયું દિલ્લી શહેર તો મનમોહકજ છે; એટલુંજ નહીં પણ ત્યાંના રહેનારાના ચહેરા ને પોષાક પણ મનમોહક છે, તે કરતાં પણ તેઓની જબાન મનમોહક છે અને તેમની બનાવટો પણ મનમોહક છે.

અહા ! દિલ્લી ! આર્યાવર્તના પાયતખત દિલ્લી ! જ-મની ઝગમગતી જાહેર ઝંહેરાત દિલ્લી ! ચિત્તને પોતાની ચટ-કમઢથી ચેટક કરનાર દિલ્લી ! સિંદવાનોને હેરાત ઉપજાવનાર દિલ્લી ! ત્હારી પૂર્વની જાહેજલાલીને યાદ કરતાં સ્વદેશાભિમા-નાઓનાં સજ્જનેત્ર કરનાર દિલ્લી ! વિદેશીઓનો વિજયધ્વજ-ધારક દિલ્લી ! અને ના. એકવર્ડના શહેનશાહી અમલનો અમલ

લાલા બિરાનદયાળ ધરમદાસ—અમદાવાદ:

કરનાર દિક્ષી ! તારી રમ્ય રચના રચાયાંને હજારો વર્ષ વધી ગયાં; છતાં પણ મનની કડોરતાને ઢીલી કરવામાં જરા પણ ઢીલ કરતી નથી ! ! ! તો પછી તારાં તેજ તનુજે પોતાની તેજદાર તરખીબભરી ચીજોથી મનુષ્યોનાં મન ઢીલાં ને બ્હીલાં કરી નાખે તેમાં તો નવાઈજ શી ! ! ” ગુલાબે આટલુંજ બોલી તરત બીજી બાટલીનું લેખત્ર વાંચનું ચર કર્યું તો તેમાં—

ગુલાબનું શરબત અને તેના ગુણો.

ઉંઢાળામાં તાપ વખતે ફરવાથી માથું તપી આવ્યું હોય, પિત્તના જેરથી માથું દુખતું હોય, આંખો હાથ પગ અને છાતી તથા દસ્ત પેશાબ વગેરેમાં બળબરા થતી હોય. ખસ, લુખસ, ગડ-ગુમડ, તાપોડીઆં, ચેળ, ઓરી, અછબડા, બળીઆ, વિસ્ફોટક અને પ્રમેહની જળથુ વગેરે દર્દો હોય, પગ ફાટતા હોય પિત્તવિકાર હોય અને દસ્ત સાફ ન આવતો હોય વગેરે વગેરે દર્દો ઉપર ગુલાબનું શરબત પોતાના શીતળ રસક અને શક્તિ આપનાર ગુણોને લીધે ઉત્તમ ફાયદા આપે છે સ્વાદિષ્ટ લેજતદાર છે અને વિશેષે કરીને ગરમીની મોસમમાં વધારે ઉપયોગી છે.

ગુલાબે આ પછી ત્રીજી બાટલી લઈ તેનું લેખત્ર વાંચ્યું તો તે લીંબુનું શરબત હતું. અને તેમાં લખ્યું હતું કે આ શરબતથી જઠરાગ્નિ પ્રદિપ્ત થાય છે. ઉઝડી, મોળ, ઉબકા, અજીર્ણ અને પિત્તવિકારનો નાશ થાય છે. ખોટી ગરમીના મૂળને ખોદી કઢાડે છે, તાપની ગરમીને, ગરમીથી કે ઉગ્મન-રાથી દુખતા માથાને મટાડે છે, બગડેલા લોહીને સુધારે છે અને લોહીના વિકારથી અવાળુ પોચાં પડે છે વગેરે વગેરે દર્દોને દૂર કરે છે.

આ શિવાય એક નારંગીના શરબતની અને ખીજ અનારના શરબતની બાટલી હતી. તે તરફ જોઈ ગુલાબ ગૌરીની નજર પડી તેવામાં તો સવિતા બોલી ઉઠી કે—“ કેમ બહેન ! બાટલીઓની બહાલીમાં મન મ્હાલી રહ્યું એટલે બહાલી બહેની સાથેનો વાર્તાવિનોદ પણ બંધ પાડી દીવો કે શું ? હશે ન બોલવું હોય તો ન બોલશો પણ જરા તાપથી તપી આવેલા મગજને શાંત કરવા નારંગીનું શરબત તો પીઓ કે જેની મખજન-ઉલ—ઉલ્લીઆ નામના ગ્રંથના કત્તા મીર મહમદ હુસેને પણ તારીફ કરી. છે કે— ‘ નારંગીનું શરબત હાજરીમાં રહેતી ગરમીને, અવાસનિ (ગુદાના મસા) થી રહેતી અરુચિને, દાંતમાંથી પડતા લોહીને, સ્કર્વિ નામના પેઢાંના દર્દને, કરમીઆને, ખાંસીને, દમને, પિત્તના વિકારને, અંગોમાં રહેતી બળતરાને, ચામડીના રોગોને, શરીર ઉપર થતાં રાતાં ચાંદાંને, પિત્તના તાવની ઉલ્લીને, વારંવાર પાણીના પડતા શોષને, તડકામાં તગડગત કરવાથી કષ્ણેલા માથાને, મોળને, પિત્તના જ્વેરથી આવતા ફેરને અને બદહજમીને તરત મટાડે છે. ખૂબરસૂરતીને વધારે છે અને ઉનાળાની મોસમમાં તાપના સંતાપથી બચાવે છે. માટે તેના વચનની ખાત્રી તો કરો. ”

આવું સવિતાનું બોલવું થતાં ગુણિયલ ગુલાબે જરા મ્હોં મલકાવી કહ્યું કે—“ સખી ! હાલો ત્યારે તો હું એનો અનુભવ લઉં; કેમકે પરીક્ષા કર્યા વિના પ્રેમ અને પ્રતીતિ પેદા થતાંજ નથી. ” આટલું બોલી નારંગીના શરબતનો સ્વાદ અનુભવ્યો. અને બોલી કે—“ નીચા લોકોના હાથથી બનેલાં લેમોનેડ અને સોડા વગેરેનો ઉપયોગ કરી ધર્મબ્રષ્ટ કરીએ

છીએ તે કરતાં તો આપણા આર્યત્રાત દિલ્હીવાળા લાલા ખિશનદયાળ ધર્મદાસનાં બનાવેલાં શરબતો લાખ દરજ્જે લાયક, લાલદાતા અને ધર્મરક્ષક છે !! એમાં જરા પેશુ શક નથી. ”

આ પ્રમાણે ગુલાબનું વચન સાંભળી સવિત્ર બોલી કે-
“ હું એમ જાણીનેજ એ વ્યાપારીનો માત્ર ખરીદું છું; કેમકે એક તો તે સ્વદેશી છે અને સ્વદેશી બનાવતો માત્ર છે અને બીજું સુંદર શોભિતો પવિત્ર ને સસ્તો છે. જેથી આપણને એક પંથને દો કાજ, એવો ઘાટ પ્રાપ્ત થાયછે; એટલે કે આપણને માત્ર દિક્ષાયત ભાવે સારો મળે છે અને દેશીભાષના ધરમાં દેશના દમડા જાય છે, તો પછી હાથે કરી જાણી જોઇને ધર્મબ્રષ્ટ કરવા વિદેશીમાત્ર શા માટે વ્હોરવો જોઇએ. ?

શહાણી સાહેબી ! મારો તો એ નિશ્ચય છે કે આ જગતમાં ઇશ્વરે સુધર મનુષ્યોને માટે જે જે ઉત્તમ ઉપયોગી પદાર્થો બનાવ્યા છે, તે તે પદાર્થોનો જો ઉપયોગ ન કરીએ તો અ-
ચિત મશ્વરી ઇચ્છાશક્તિની અવગણના કરી છે એમજ કહેવાય. પ્રત્યેક મનુષ્યે પોતપોતાના કુળ ધર્મને છાજતી ચીજોનો પ્રથમ વિચાર કરી સદાચારને ખામી ન લાગે તેવી વસ્તુઓનો ઉપયોગ કરવોજ યોગ્ય છે. અને તેમ કરવાથી શરીરસંપત્તિ સદૈવ આરોગ્યતાથી પૂર્ણ રહે છે. માટેજ હવે ઋતુઓમાં શરીરસંપ-
ત્તિને જાળવવા મારી તો સદૈવ કાળજી છે અને એટલાજ માટે જુઓ આ વસંત ઋતુમાં કેસરી રંગની કામદાનીનો સાળુ ઉપયોગમાં લઉં છું. અને આ તથા સ્કામા કબાટમાં પડેલાં તરેહ તરેહનાં કામદાનીનાં પોત પણ દિલ્હીવાળા લાલા ખિશનદયાળની દુકાનેથીજ ખરીદેલાં છે. આ ઋ-
તુમાં કફનો વધારો હોય છે, તેથી કફને નાશ કરનારાં શર-

સોલ એજન્ટ લાલા ખિશનદયાળ ધર્મદાસ—અમદાવાદ.

બન અને મુરખાઓનો ઉપયોગ કરવો કહ્યો છે એટલા મા-
નટે આદાનો મુરખો, હરડેનો મુરખો, અને દ્રાક્ષનું,
તથા ઉન્નાખનું શરબત ઉપયોગમાં લઉં છું.”

ગુલાબ ખેલી કે—“ સાહેલી ! એનાથી શું શું ફાયદા થા-
ય છે. ? ” સવિતાએ તરત જવાબ દીધો કે—આદાનો મુરખો
ખાવાથી ચુંક, આફરો, મંદાગ્નિ, ઘેન, ખાંસી, શ્વેતખમ, જા-
તીમાંનો કફનો ભરાવો, અજીર્ણ અને મસા એઓનો નાશ
થાય છે. તેમજ રૂચિ જઠરાને સતેજ કરે છે.

હરડેનો મુરખો—ખાવાથી આંખોનાં દરદો, નસકોરીનું
ફુટવું, નાકમાંનું છોડ, મસામાંથી પડતું લોહી, પ્રમેહ, ઉત્તવા,
કમકોવત, તાવ, પગનું કળતર, કેડનો દુખાવો, જીનો સંધિવા,
વાત વ્યાધિઓ, જ્ઞાનતંતુઓની નબળાઈ, કોઢ, લોહવિકારનાં
દરદો, રક્તપિત્ત, દસ્તમાં પડતું લોહી, પાંડુ, કમળો, બરોળ,
સંયત્કણી, ગોળો, મંદાગ્નિ, દસ્તની કબજીયત, જીની ઉધરસ,
દમ, શ્વાસ, ક્ષય, કફના રોગ. પિત્તવિકાર, અજીર્ણ, કળખનાં
દરદ, સોજા, કરમીઆ અને મગજની ગરમી દૂર થાય છે, ભૂખ
લાગે છે, ખાંધેલું પચે છે, દસ્ત સાફ લાવે છે અને જીવનને
વધારે છે.

દ્રાખનું શરબત પીવાથી તાવ, પિત્તનો તાવ, તરસ,
શરીરની બળતરા, આંખની બળતરા, માથાનો સખત દુખાવો,
અમ્લપિત્ત, આધાશીશી (આદોશી), ગુદાના મસા, અપચાનો
વિકાર, આંખ, અને માથાનો તપારો, ઉધરસ, સાદનું ખેસવું, ક્ષય,
જાતીના જીના રોગ, દસ્તની રોકાવટ, અશક્તિ, અને ખોટી
ગરમી એઓનો નાશ થાય છે. રૂચિ, ભૂખ અને પુરતી બક્ષે છે.

ઉન્નાખનું શરબત—પ્રસ્વેદક, કફનું સ્થંભક અને તાપ,

લાલા મિશનદયાળ ધરમદાસ—અમદાવાદ.

સ્નેહ, પિત્તકોષ્ઠ તથા તાપજન્ય શોષને મટાડે છે.

શહેતુરનું શરબત-પિત્તજ્વર, શોષ, ઉલટી, અને અતુષ્ઠિને મટાડે છે.

આંખમાં સુરમો આંજવો કે જેથી નેત્રો ઝીણા પદાર્થોને નોંધ શકે છે, રૂપાળાં થાય છે. તથા ચેળ, મેઝ, ચીપડાં, યજ્ઞતર, કળતર, ખીલ, વાખદ, પરવાળાં, આંજણી, પાણીનું ઝરવું, રતાશ, ઝાંખ, પડળ, ઝાંગરો, રતાંધળાપણું, શરવાતનો મોતીઓ. શરવાતનું ડુલું, નજગો અને ખટક એ સર્વ નેત્રના રોગો મટે છે. આંખ શુદ્ધ રીતે પદાર્થના રૂપને નોંધ શકે છે. બહુ વાંચવાથી નબળી પડેલી આંખો સુધરે છે. વે-અગેથી વાંચી શકવાની શક્તિ મળવાથી ચસ્માંની જરૂરને દૂર કરે છે, આંખને ટાઢક આપે છે. આંખમાં ગરમી રહેવાથી દુખતા માથાનો દુખાવો મટાડે છે અને આંખ નિરોગ રહે છે.

કેસર, બરાસ, કસ્તૂરી, અને તાંબૂલ (પાનખીડું) ચીકણી સોપારી, કમાવેલી કાથાની ગોળીઓ તથા મસ્કામ કાલવેત્રા ચૂના સહિત બનાવી ખાવાં, કે જેથી મુખમાં સુવાસ, શરીરમાં ગરમી તથા તાકાત આપે છે. અને કેટલાક કફ, શરદી, વાયુ સંબંધી રોગો નાશ કરે છે.

તેમજ શરીરે ચંદન કેસર કૃષ્ણાગર વગેરેનું લેપન કરવું જેથી કફ અને તાપ શાંત થાય છે.

ગ્રીષ્મ ઋતુમાં-સૂર્ય પૃથ્વીના સર્વ રસને ખીંચી લે છે; માટે તે સમય ભેંશનું દુધ, શીખંડખાવાં. નારંગી, ફાલસા, ગુલાબ, લીંબુ, દાઉમ, ખસ, ચંદન, અને આમલી એઓનાં શરબતો તથા ગુલાબનો ગુલકંદ, ગુલાબનું તેલ, એલચીનું તેલ, અને આમળા, આમલી, નારંગી, સુખડ, કેરી, ને સફરજન

લાલા બિશનંદયાળ ધરમદાસ—અમદાવાદ.

એઓના મુરખ્યાઓનો ઉપયોગ કરવો. સુચાસિત જળ પીવું ચોંદનીમાં, બગીચામાં, અગાશીમાં અને કુવારાના સમીપમાં હરવું શરવું. પાણીથી ભીજવેલા પંખાનો પવન લેવો, અને અત્તર, એટલી વસ્તુઓનો અવશ્ય ઉપયોગ કરવો. કેમકે ભેંશનું દુધ અને શીખંડ વગેરે શક્તિ તથા ટાઢક વગેરેનો આનંદ આપે છે.

ફાલસાનું શરબત—પિત્તને શાંત કરે છે. ટાઢક આપે છે અને રચિ પેદા કરે છે.

ખસનું શરબત—પિત્તજ્વર, દિવસમાં એક વખત કિંવા બે વખત આવતો તાવ, અંગમાંનું બળતર, તરસ, લોહી વિકાર, પિત્તનો કોપ, રતવા. લોહીમાંના ગર્ભવિકાર, તબ્બગરમી, તાપનાં તાપોડીયાં, ગડ-ગુમડ, અળાઇઓ, ખરજ અને ખોટી ગરમી એઓનો નાશ કરે છે.

ચંદનનું શરબત—પિત્તનો તાવ, તરસ, ઉઠ્ઠી વગેરેને બંધ કરે છે અને તૃપ્તિ આપી ખુશમિન્નજી કરે છે.

આંબલીનું શરબત—પાણીનો પડતો શોષ, પિત્ત વિકાર, તાપનો સંતાપ, અપચો, અરચિ, મ્હોંડામાંનો ખેસ્વાદ અને ખોટી ગરમી એઓનો નાશ કરી ટાઢક કરે છે. તથા દસ્ત સાફ લાવે છે.

ગુલાબનો ગુલકંદ—ખસ, લુખસ, અળાઇઓ, ગડ ગુમડ તાપોડીયાં વગેરે ત્વચારોગો—ખોટી ગરમી, પિત્તપ્રકોપવિકાર, માતા, ઝોરી, અછબડા, રતવા, મરડી વગેરે કુટી નીકળતા એથી તાવ, લૂ, તાપથી દુખનું માથું, હાથ પગની બળતરા, પગની પાનીઓમાં પડતા ચીરા, પિત્તની ગરમી, ગરમીની ખાંસી, ગરમીનો પરમે, નસકોરીનું ફુટવું, તથા વિસ્ફોટક વગેરે વગેરે રોગોને મટાડે છે.

માયુ એમ. ડી. ગુપ્તેની સુ. હેર ઓછત્ર તથા ઇનામી ચાહ. ૨૭

ગુક્ષાખનું તેલ—પોતાના શીતળ સ્વભાવથી તનને મનને અને મગજને ટાઢક આપે છે. ખોટી ગરમીનો નાશ કરે છે, ઉમેદા ખુશખોથી મિજનજને ખુશીમાં રાખે છે. અને આંખોના તેજને વધારે છે.

એલચીનું તેલ—માથાનો દુખાવો તથા ગરમીને મટાડે છે પાનખીડામાં શળી ભરી ચોપડીને ખાવાથી અચ્છી લેજત આપે છે. અને વા ઉપર મસળવાથી પણ શાયદો આપે છે.

આમળાનો મુરખ્ખો—ગર્ભાશયમાંથી પડતા લોહીનો જથ્થો, કસુવાવડની કટેવ, ગુદાના મસાઓમાં રહેતો પિત્તદોષ, કાળખનું વધવું, વાયુ, કફ, પિત્ત, બરોળ, હડીલાં ગુમડાં-નાસૂર, અગ્નિ, શરીરનું તદ્દન પીળું પડવું-કમજો, લોહીનો બિગાડ, ચામડીના રોગો, ખસ, તાપોડીવાં. અગ્નાઇ, માથાની ગરમી. બળતરા, પાંડુ, પ્રમેહ, આંખનાં દરદો, શરીરની અંદર બાડા. રની બળતરા, અને ઝાડાની બીમારી વગેરેનો નાશ કરે છે.

નારંગીનો મુરખ્ખો—નારંગીના શરબત પ્રમાણે ગુણ આપે છે.

સુખડનો મુરખ્ખો—પિત્ત-ગરમી, બળતરા, ઉલટી, પ્રમેહ અને તરસ વગેરેને મટાડે છે.

સફરજનનો મુરખ્ખો—દિલને તાકાત આપે છે, રૂચિ કરે છે, ઉંઘ લાવે છે, મરડાને મટાડે છે અને પુષ્ટિ આપે છે. (તથા ગુક્ષાખ ખસનાં અતરો ઠંડક સાથે આનંદ આપે છે.)

વર્ષા ઋતુમાં—સુગંધી તેલો માથાના કેશમાં નાંખવાં હીના, અંબર, કસ્તૂરી. કેવડો, કેતકી વગેરેનાં અતરોનો ઉપયોગ કરવો. અન્નાશનો, બીલીનો અને આદાનો મુરખ્ખો તથા તજનો કે પીપરમીટનો અર્ક સેવવો.

લુલા બિશનદયાળ ધરમદાસ - અમદાવાદ.

શરદ્ઝઝતુમાં—શરદીનો મુરખ્ખો, ગુલકંદ, દ્રાખતું શરખત અને ગુલાબ જેવાં શીતળ ગુણુવાળાં અત્તરો વગેરેનો ઉપયોગ કરવો.

હેમંત ઝઝતુમાં—આમળાના તેલનું કે મોગરા હીના વગેરેના મુગંધી તેલોનો શરીરે માલેશ કરવો. કોળાનો મુરખ્ખો

તજનો અર્ક—પેટપીડા, આફરો, ચુંક, બદહુજમી, મંદાગ્નિ, ગોળો, ઉબકો, મોળ, ઉલટી, મરડો, ખાટા ઓટકાર, વાયુનો તાવ, વાયુનું ઘેન, શૂળ, ખેમ્મની, અશ્મિ, સંત્રિપાત વિકાર. કોલેરા વગેરે રોગોમાં તદ્દન ક્ષીણ થએલા શરીરની સુસ્તી, શરદીથી દુખતું માથું અને દાઢમાં પડેલા કોતરનું કળતર તથા કોલેરાના ગોટલા વગેરે સર્વને મટાડે છે. તોલા ૧ ના ૪ આના અને ૨૫ તોલાના ૮ આના. (કીંમત માટે છેલ્લો ફોરમ જુવો.)

તંપરમીટનો અર્ક—ચીંછીના ડંખની વેદના, માથાનો દુખાવો, કોલેરા, થતો દમરોગ, બદહુજમી, ચુંક, આફરો, વાયુ ગોળો, ઉલટી, અજીર્ણ, મોળ, છાતીની મુઝવણ, ખાટી ઉલટી, કફરોગ, વાયુ અને મંદાગ્નિ વગેરેનો નાશ કરે છે. કી. તોલા. ૧૧ ના ૪ આના અને ૨૫ તોલાના ૮ આના.

હુરા કોળાનો મુરખ્ખો ખાવાથી ઉપર તથા નીચે ગતિ કરનાર રક્તપિત્ત (નાકથી મ્હોંથી ગુદાથી લોહી પડે તે), ક્ષય, છાતીની ચાંદી, છાતીના તમામ જીવા રોગમાં લોહીનું પડવું, પિત્તવૃદ્ધિ, લોહી પડવાનું કારણ, મંદાગ્નિ, સાદનું ખેસવું, મસામાં પડતું લોહી, દમ, ઉધરસ, શ્લેષ્મ, નાકમાં પડતું છાંડ, ત્વચારોગ-લોહી વિકાર-શરીર ઉપર પડતાં રાતાં વાડાં, નાની ઉમરમાં ખરતાવાળ, શીજસ, અગ્નિ, ખસ. હુખસ વગેરે કુટતા રોગો, અટકાવનું બંધ થવું, કિંવા તેમાં પીડા થવી, કિંવા બહુ અટકાવનું આવવું, ગર્ભાશયનો બિગાડ, ઝઝતુ દોષવાળી સ્ત્રીનો પાંદુ, કમળો, આંખોનું બળવું, ક્રેડનું તુટવું, તથા પ્રદર, (ધોળા રાના મિશ્રરંગના પદાર્થનું યોનિમાર્ગથી વહેવું) ખોટી ગરમી, નબળાઈ, જીવો તાવ, મ-

લાલા બિશનદયાળ ધરમદાસ—અમદાવાદ.

સુગંધીદાર આંખજાનું તેલ સીંચી ઝીંસ ચારની કી. રૂ. ૩. ગા ૨૯

મુસળીનો અને સાલમનો મુરખ્ખો ખાવો. કેસરનું, કસ્તૂરીનું, અંબરનું, મસાલાનું, ચંપાનું, મોતીયાનું, અગરનું અને કુદીનાનું વગેરે વગેરે અનરોનો ઉપયોગ કરવો.

આ શિવાય એમ. ડી. ગુપ્તેનો ઇનામી બંગાળી ચાહ દરરોજ પીવો.

જ્યારે જગતમાં જન્મી વૈભવ મળ્યા છતાં ઉમદા વસ્તુઓ ઉપભોગમાં ન લીધી ત્યારે તો ખોયો વૃથા જન્મ જગત વિશેજ તેણે. જેણે યોગ કે ભોગ સંબંધીનો જોધએ તેવો આનંદ ન લીધો તેણે તો 'આયુ બધું ઉભય ભ્રષ્ટ રહી ગુમાવ્યું.' એનો 'ઘોળી કેરો કુત્તો ન ધરકો ન ધાટકો.' જ્યારે ઈશ્વરે સર્વ આનંદદાયક વસ્તુએનો સંયોગ આપ્યો છે, ત્યારે સુનીતિમાં રહી શા માટે તેનો ઉપયોગ કરી અનુભવ ન લેવો? વળી આ પ્રમાણે વર્તવાથી પોતાની ત-

ગજની ગરમી અને તડકાથી થનારો સંતાપ એઓનો નાશ થાય છે, પુષ્ટિ આપે છે, શોધક છે, પિત્તશામક છે, અને ગર્ભાશયને શુદ્ધ કરવા પેહેલે નાંખરે કામ બળવે છે. કી. રતલ ૧ ના ૧૨ આના.

• ૪ મુશળીનો મુરખ્ખો ખાવાથી કેડનો દુખાવો, કળતર, નળજાઈ, માથાનો દુખાવો પરમીયો, ઉનવા, અટકાવમાં થતી વિશેષ ખીડા, પેશાબનું ડોળાવું, દાહ, અને સ્ત્રીઓના ક્રુપા ભાગથી ઘેળા રાતા કે મિશ્ર રંગના પ્રવાહી પદાર્થનું પડવું વગેરે વગેરેનો નાશ કરે છે. મગજને, આંખોને અને શરીરને સતેજ કરે છે. કી. રતલ ૧ નો ૧ રૂપીયો.

૫ સાલમનો મુરખ્ખો ખાવાથી નળજાઈ, ફીણતા, પગના તોડ, નપુષકતા, પંખીવા, અટ્ટીયોવા, અને એ શિવાયના વાતવ્યાધિ વગેરેનો નાશ કરે છે તથા સારી પુષ્ટિ આપે છે. કી. રતલ ૧ નો ૧ રૂપીયો.

સોલ એજન્ટ લાક્ષા બિશનદયાળ ધરમદાસ—અમદાવાદ.

તન્દુરસ્તી સારી રહે છે અને આપણાથી પ્રકટ થતી સંતતી પશુ લાંબા આયુષ્યવાળી, સુદૃઢ, નિરોગી, પુષ્કશરીરવાળી, શક્તિ વંત, રૂપવંત અને ઉસાહી બને છે, તો પછી તેવી વસ્તુઓનો આગ્રહ અને કંબુસાગરને લીધે ઉપયોગ ન કરીએ અને આપણી સંતતી નિર્બળ, રોગીષ્ટ, ટુંકી આવરદાયુક્ત નિઃસાહી તથા કૃશ શરીરવંત થાય એમાં અન્ય કોઈનો નહીં પણ આપણો જ દોષ છે.

આ પ્રમાણે પદ્મ-આદિનું વર્ણન સાંભળી ગુણીય શુભાખ્યગૌરી બોલી કે—‘ધન્ય છે જેની તારી ચાતુર્યતા અને વિચેકરણ ! આ વાતથી મને બહુ આનંદ અને જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયેલ છે. અને આજથી હું પણ એ ગુણકારક સર્વ વસ્તુઓનો ઉપયોગ કરીશ કે જેથી હું, તમારા બનેલી તથા તારા ભાણી ભાણેજ વગેરે તન્દુરસ્ત રહીશું અને તે તન્દુરસ્તીનાં મીઠાં રૂપ તેમની સંતતીને પણ મળવા ખંત રાખીશું. તેમજ આપણી સમીપેને કે અન્ય સંબંધીઓને પણ એજ ભક્ષામેણ આપીશ કે જે તમે હમેશાં નિરોગી રહેવા ચાહતાં હો, જે તમે ઉત્તમ દિર્ઘાયુષી પ્રજનનું સુખ જોવા ઉત્સુક હો અને જે તમે તમારી પ્રજાને શ્રેષ્ઠ સુખ મળવાનો વારસો આપવા ઇચ્છતા હો તો દિલ્હીવાળા લાલા બિરનદયાળ ધર્મદાસની સમસ્ત ઉત્તમ વસ્તુઓનો નિઃસંકેપણેથી ઉપયોગ કરે. ખરાને ખરું કહેવું એ ઉત્તમજનોનો ધર્મજ છે ! !

બહાલી જાહેન ! આજ તો બહુ આનંદ થયો અને એ આનંદમાં વખત જતાં પણ વાર લાગી નહીં. હવે આજ તો હું જઈશ. ૧૨ી રવીવારને દિવસે એક વાગ્યા પછી આવીશ એટલે વિશેષ વાર્તા વિનોદ કરીશું.

આ પ્રમાણે વાત થયા પછી બન્ને બહેનો ઉડી ઉભી થ-
ઈ અને પરસ્પર પ્રેમાલિંગન લઈ પ્રેમ સહિત જુદી પડી. ગુ-
લાબગૌરી પોતાને ઘેર ગઈ અને સુગંધ સવિતા પોતાના પ્રાણ-
નાથની રાંઠે જોતી પુનઃ દિવ્યોગા ઉપર આવી ઝૂંટવા લાગી.
તે દિવ્યોગા ઉપર મુખમલની સુશોભિત ગાદી પાથરેલી હતી
જેના ઉપર ઢાકાના કીમતી સુંવાળા મલમલની ચાદર હતી
જેમાંથી મુખમલનો આશમની કંઈક આછો રંગ દેખાતો હો-
તો. એ આખો દિવ્યોગા અંતરની સુગંધીથી આજુ બાજુની
જમીને અને દિશાને મંદ અને શીતળવાયુના આવવાથી સુવા-
સિત કરી રહ્યો હતો જે ખુબી સવિતા જોતી હતી અ-
ને અનુભવતાં મનમાં મમ્મ થઈ કહેતી હતી કે આહા ! આ
ખુશખો અને સુખવિલાસ તો દિલ્લીવાળા લાલા બિ-
શનદયાળની બનાવેલી સુગંધીદાર અત્તર અને તેલ-
થીજ છે જો ! ધન્ય છે વસ્તુને અને તેના બનાવનારને તેમજ
સૃષ્ટિના નિયંતાને કે જેણે આવી અમૂલ્ય વસ્તુઓ નિપજાવવાને
માટે જાત જાતની વનસ્પતિ ઉદ્ભવી છે. આવા સૃષ્ટિસૌંદર્યના
વિચાર કરતાં તેની દૃષ્ટિ દિવ્યોગાપર પડેલા સૂચનાપત્ર ઉપર
પડી કે જે સૂચનાપત્રમાં કેટલીક રા. જેઠાલાલભાઈની રચેલી કવિ-
તા હતી એ કવિતા વાંચવાને સવિતાની વૃત્તિ થઈ અને દિવ્ય-
ોગા ખાતી મધુરે અને ઝીણે સ્વરે ગાવા લાગી:—

હરિગીત વૃત્ત.

સૃષ્ટિ તણી રચના કરી, સૃષ્ટા સૃજનવી ઔપધી;

નિર્મુળ કરવા રેણ આપી દાખવી વસ્તુ બધી;

ગુણ ઔપધીના ભિન્ન શક્તિ વૈદની પણ કારમી;

સુખ માનવીને મોજ કરવા વાત હૃદયરને ગમી.

૧

• લાલા બિશનદયાળ ધરમદાસ—અમદાવાદ.

સંભાળ તનની સર્વને લેવી સદા ઉચીત છે;
 આયુસ્ય લાંબુ થાય વ્યાધી જાય એમાં હોતછે;
 આનંદ મનને થાય નિર્મળ અંગ રાખ્યે સૂખછે;
 આ વિશ્વ જન્મી લહાવ લેવા ભોગી જનને ભૂખછે. ૨
 તે ભાગ્યશાળી પુર્વ જન્મે પુન્ય જેણે છે કર્મ;
 તે ભાગ્યશાળી પુરૂષ પાક્યો જે રળીને ભોગવ્યું;
 ત્રિક ધર્મ નીતી મોજ શોખે કાળ જેણે નિર્ગમ્યે;
 તે સ્વર્ગનો વસનાર વૈભવ અત્રનો જેને ગમ્યો. ૩
 વૈકુંઠને સુર સ્વર્ગપુરિ અત્રકાવતી કૈલાસછે;
 એ વૈભવીનાં સ્થાન વૈભવ ભોગવે તો પાસછે;
 ના નવિન વસ્તુ સૂમ માટે વૈભવીને કામની;
 પરખાય વસ્તુ પારખે, બહોરાય ચીજ વિરામની. ૪
 શો બહિર આગળ રાગ, અંધો આરસીને શું કરે ?
 મણિ મૂલ મકંઠ નહોય મોતી કાગ શી રીતે ચરે ?
 સ્ત્રી પદ્મણીપર પ્રેમ વ્યંડળપુરૂષ તે શો આણુશે;
 ખિશકોલી ખાખર સેવનારી શર્કરા શું નાણુશે ?
 વિદ્વાનપણ નહિ જ્ઞાન સૃષ્ટિ સૂખ લેવા જેહને;
 શ્રીમાન પણ નહી સાન રક્ષણ રંગ દેવા દેહને;
 તે જન્મથી નિર્ભાગિ મૃત્યુ લોક કેરો માનવી;
 જે મૂઠ નહાયો નીરમાં ના ઘેર આવ્યે જાનહવી. ૬
 ગુજરાતમાં રમણીક રસમય પૂર અમદાવાદ છે;
 વ્યાપાર હુતર પૂર ઉદ્યમ કામનો જ્યાં વાદછે;
 ખાજરની જ્યાં બહાર વસ્તુ નવિન મનહર દેખિયે;
 જ્યાં વૈભવી વ્યાપારિ પુણ્યાનંદ માંડી પેખિયે. ૭
 વ્યાપારીઓની ઓળમાં સૂગંધિ જ્યાં પસરાયછે;

લાલા ખિશનદયાળ ધરમદાસ—અમદાવાદ.

जे पेढीये व्यापार जडु परदेश साथे थायछे;
ज्यां अई अत्तर तेव शरयत सुभकारी बातना;
मुँददार मुरग्या भजे स्वादित्त जतो जतना. ८

सायू•भजे सोडागना ने धूप जति यंदन;
गंगा गुलाभी नीर औषध वस्त्र यक्षुअंजन;
गुलकंद गोणी गुलुनी व्याधी जवा वेयायछे;
ऐ दाम दीव्हिना निवासीनो ३३० देयायछे. ९

लाक्षा पिशनदयाण छे दरबारमां जहेरछे;
सोडागि स्नेडी पुर्णु म्हाजन छिट्टि जननी भेदरछे;
लंकंधडी लाहोर पश्चिम पुर्व वस्तू नामछे;
वीलास करवा योग्य वस्तु अल्प जेनुं दामछे. १०

ऐ दाम भरची मोज माटे धारिने आरोग्यता;
जे संत्रछे जन वस्त नाछे राभीने जेदारता;
सुभ स्वर्ग केइ भोगवे आयुष्य लांगु भोगवे;
ऐ सत्य लाषणु थाय जेठम पारभी गुलुने कजे. ११

कवित.

(भाषा.)

राज्यनगर के रंग बढतहे प्रतिदिन,
बढत हुन्नर काम दामकी धमालहें;
उद्यम मजूरी कारीगरी नोकरीके लिये,
लोकनकी आव जात्र शे'रमें मुकालहें;
शेठ शाहुकार बडे चीजके दुकानदार,
मुत्सही बकील वैद्य बुद्धिके विशालहें;

लाक्षा पिशनदयाण धरमदास—अमदावाद.

નીતિ પ્રીતિ ધર્મ ઔર, સલ્લસો પ્રસિદ્ધિદુષ્ટ,
એસે દીલ્હિવાલે લાલા બીશનદયાલહેં. ૧

બીશનદયાલ ધર્મદાસહેં દુકાનદાર,
જીનકી દુકાન બડે લોકુકા વિશ્રામહેં;
અત્તર ગુલાબ અર્ક જાત જાતકે મુરબ્બે;
તેલહેં મુગંધીદાર મોજકે મુદામહેં;
અંજનહેં મંજનહેં, ઔર દવા દર્દનકી,
રોગકું હઠાવનેકા મૂલકા મુકામહેં;
દેસકે દુકાન ચિત્ત લોકકે ચકીતહોતે,
રાજ દરબારી चीज मौजूद तमामહેં ૨

इंद्रविजयवृत्त.

લોભ નહીં નહીં ભેદ પ્રપંચ અસત્ય નહીં નહીં જારી; બજારી;
માલ કિફાયત શુદ્ધ મિલે અરુ ઝંચ પ્રકાર ઔત સુખકોરી;
વ્યાધિ વિનાશક ઔષધ, અત્તર કાપડહેં ઝમદા દરબારી
આરત દેશ વિદેશ બઢી નિશદીન બઢે ગુન સોયશ ખારી. ૧

અત્તરની જાત અને તેના ગુણ.

સવૈયા (એકત્રીશા).

મોજ શાખની ઉમદા વસ્તુ, વૈભવિને ઉપયોગી ખાસ;
ગુણગારી તન મનને ઝાઝી, સદા મગ્ન રાખે સ્વાસ;
હવા વિકારી કાઢે પગમાં, નિર્મળતાનો કરશે નાશ;
રોગ જવાની સ્થાયક વસ્તુ ઉમદા અત્તર લે ખરદાશ;
કામકાજથી શ્રગીત થયેલાં, મગજ તપેલાં નરને નાર;

લાલા બિશનદયાળ ધરમદાસ—અમદાવાદ.

સુગંધીદર મેદીનું તેલ ચાર ઔસની શીશીની કી. રૂ. ૧૧ રૂપ

ખુશખોથી ખુશ થાય હમેશાં, કારીગરને પણ સુખકાર;
સ્મૃતિ રાખવા સાધન અતર, કાંમદેવ કેરું હથિયાર;
ભોગીજન ભાવે સંગ્રહતા, મળે માન મિજલસમાં સાર. ૨
ગાને તાન ગંમત આનંદે ભોગવિલાસે અધિકો ભાવ;
બ્યાખરની ખીશકોલી ખરથી, સાકરનો લેવાય ન દહાક;
પરિશ્લોકો ગુણગ્રાહક પ્રીછે, પ્રીછે ગુણ રાણા ને રાખ;
અનુભવી ઉમદાજન જાણે, દૃષ્ટ નિહાળે માત્ર ઉકાવ. ૩

છપયછંદ.

અતરની ખડું જાત, આમ ને નારંગીનું;
ગુલદાવદી ગુલાબ, કેતકી કુદીતાનું;
સેવંતી ને અગર સંતરાનું ગંદાનું,
હારસિંધારનું અતર વળી ખારા-મેંતાનું;
વળિ અતર અસ્તંબોડનું, તેમ જ ને લોગાનનું;
દુલહિન તણું અતર ભજું, વેળા જૂથણ જહાનનું;
ખસ પાંદડી ગુલ્ફોડિનો, કેવડો અખેલીનું;
સાદનાજ સોહાગ, મોતીપોને મઝીનું;
જાફરાનને જુલે, ફીતનાનું સંપાનું;
કેસર ને મજમુઆ, મુસ્ક અંબર કીનાનું;
છે જાત જાતનાં અતરો, લોકતા મોછ માનવી;
નગ ગમાર કંજુસ લેખશે જનાવરોને જાનહવી. ૪

ઔષધી સંબંધી

પદ.

(દેશ)

“ક્યાંથી આ સંભળાય મધુર સ્વર” એ સહ.

લાલા બિશ્નદયાળ ધરમદાસ—અમદાવાદ.

ઔષધ દુઃખ હરનાર મનુષ્યનાં-ઔષધ દુઃખ હરનાર-ટેક.
દૈનિક નિવાસી બિશનદયાત્રે ઘેર કીધાં તૈયાર. મં ૧
આર્ય તણા સહુ સાચવી ધર્મો, સાચવીને આચાર. મં ૨
નિર્મળ જળને વનસ્પતિથી. ઔષધ કીધાં સાર. મં ૩
આસ્તિક વૈષ્ણવ અન્ય જનો એ બહોરે ધરીને ચાર. મં ૪
આર્યોદયનું સાધન સુખદા. એકું જુએની બજાર. મં ૫
બાધી વિનાશક તેજ સુઅર્કો, ગોળી બની ગુણકાર. મં ૬
શીરપ સારા ઉત્તમ પ્રેતના, ધર્મદાસ સુતકાર. મં ૭
અનુભવો જન ઔષધ દેશી, જુઓ કરી ઉપચાર. મં ૮
લાલ ઘણો છે કીંમત થોડી, પરસુખનોજ વિચાર. મં ૯
પુસ્તક વાંચે વીગત મળશે, ચિન થશે નિરધાર. મં ૧૦
આડખરવિણુ વિનય ધરીને, સૂચવિયે નરનાર. મં ૧૧
કસ્તુરી ગુણુ આપ પ્રકટશે, શી શાહેદી દરકાર ! મં ૧૨
બિશનદયાત્રે પેઠી ઉઘાડી, રાજનગર મોઝાર. મં ૧૩
બહાન ધરીને વસ્તુ પઠાવે, આરત કોશ હજાર. મં ૧૪

સુજા શાહકોને સૂચના.

૫૬.

(પીલુ).

સુજા સુણો સૂચના નરનારી, પુસ્તકમાંથી પ્રસિદ્ધ ઉચ્ચારી સુંટેક.
ઔષધના ગુણુ ભાવ બતાવ્યા, અતર તેજ અતિ ગુણુકારી. સું ૧
માત્ર બહુ વિધીનો અમપાસે, કાપડ સર્વે તરેહનું ભારી. સું ૨
અતરદાની. અને ધુપ સાખુ, સેંટ લવંડર કોત્રનવારી સું ૩
પાક પઠાર્થ મશાલી મુરખ્યા. દે ગુણકંદ ગંગુ શીર હારી. સું ૪
કેસર અંબર અર્ક તમાકુ, કાથ બરાસ સુચીજ વિહારી સું ૫

લાલા બિશનદયાળ ધર્મદાસ—અમદાવાદ.

આનંદ આપનારી ગણાય છે જો ! ખરી વાત મને પણ સાંભળેલી વાતનું હવે સ્મરણ થાય છે કે વૈભવી-શોખીન અને માલની કુદર કરનાર અને ખરીદનાર તેમજ શેઠ શાહુકારો શ્રીમંતો અને મહેતા મુત્સદ્દીઓ, અધિકારીઓ અને ખીજા આખરદાર સદ્ગૃહસ્થોની ખેઠક ઉઠક પણ એ દીલ્લીવાળા લાલાખીશનદયાળજીની દુકાનેજ હોય છે. ધન્ય છે દીલ્લીવાળા લાલાજીની ખુદ્દિ અને તેમની કારીગરીને અથવા ક્રિયાને કે જેથી હજારો હોંદવાસીયોની આધી વ્યાધીની પણ શાંતિ થાય છે અને ખેચેની તથા અફસોસી પણ નિર્મૂળ થાય છે. અહા ! એક દીલ્લીવાળા વ્યાપારીથી આટલી મોજ મજા હ છે અને તરેહવાર ચીજો મળે છે ત્યારે દીલ્લીમાં કેવી ખુખી હશે અથવા એજ દીલ્લી જ્યારે પાંડવ કૌરવથી અથવા તે પછી રજપૂત રાજાઓથી શોભતી હશે ત્યારે એના કારીગરો અને એ પોતે કેવાં ખુખીદાર હશે ?” આવી રીતે દીલ્લીની સાંભળેલી વાતના અને સૃષ્ટિસૌંદર્યતાના અનેક વિચારો કરતી સુગંધી દાર સુંવાળા ઝૂલાપર નિંદ્રાવશ થઇ.

દિલ્હીવાળા લાલા ખીશનદયાળ ધર્મદાસનાં અનુભવ સિદ્ધ ઓપધો.

ધાતુપુષ્ટિની ગોળીઓ—આ ગોળીઓના સેવનથી બ-
મતાકાતનાં તમામ દર્દો અવશ્ય મટી જાય છે—એટલે કે—સ્વ-
ભામાં વીર્યપાત થતો હોય, સ્ત્રી સાથે વાત કરતાં ચીકણા
પદાર્થનો શ્રાવ થતો હોય, જલદીથી સ્ખલિત થઈ જવાતું
હોય, કમર હાથ પગ વગેરે તોડાયાજ કરતાં હોય, જરા
મહેનત કરવાથી થાક લાગતો હોય, કોઈ પણ કામ કરવા-
માં મન ન લાગતું હોય, શરીરની ઈંદ્રિયો પોતપોતાનું પૂરું કા-
મ ન બજાવતી હોય, સારી રીતે ખોરાક ન પચતો હોય અ-
ને ઉત્સાહ, હિમ્મત, બહાદુરી તથા ધીરજ હૃદયમાંથી જતાં
રહ્યાં હોય—વગેરે વગેરે બીમારીયો થોડાજ વખતમાં બિન હ-
રકતે—વગર કંટાળે—થોડા ખર્ચે નાબૂદ થાય છે. વળી વિશેષ
ખુશી થવા જેવું એ છે કે અમારી આ ધાતુપુષ્ટિની ગોળી-
ઓમાં વનસ્પતિ શિવાય કોઈ પણ નુકસાન કરનારી ચીજ
વપરાતી નથી. તેમજ આના ઉપર કરી પાળવી પડતી નથી.
બાળકો, પુરૂષો અને સ્ત્રીઓ પણ આ ગોળીઓ ખાય તોં તે-
મને ઘણી સારી પુષ્ટિ આપે છે. ગોળીઓ ખાવામાં જરા કં-
ટાળો થતો નથી; કેમકે સ્વાદિષ્ટ ખુશગોદાર અને સુંદર દેખા-
વવાળી છે. વધારે શું કહેવું. પણ આપ એકવાર મંગાવી
અજમાવશો કે ખુદ પોતેજ અમારી ગોળીઓનાં વખાણુ કર્યા
વાના રહેશો નહિ. કહો કે એથી હવે આપને કંઈ ખાત્રીની
જરૂર છે. ?

તેમજ આ ગોળીયોના ખાવાથી આહે તેવી નવી

લાલા ખીશનદયાળ ધર્મદાસ—અમદાવાદ.

કે જૂની ઉધરસ થઈ હોય અને તેથી જેનું શરીર તથા છાતી ગુંબડાની પેઠે દુખતાં હોય તેને માટે અમો ખાસ બલામણુ કુરિયે છિયે કે, તેવા દર્દીઓએ આ અમારી પુષ્ટિની ગોળીઓનો અવશ્ય ઉપયોગ કરવો કે જેથી દુક મુદતમાં વિશેષ ફાયદો બતાવી દર્દીને સારી આશા પૈદા કરે છે.

સાહેબો! વધારે નફા મેળવતાં માત્રનો થોડો ઉઠાવ થાય છે એથી અમે અમારા માત્રનું વધારે વેચાણ થવા થોડોજ નફા મેળવવાના ઇરાદાથી ફક્ત ૪૦ ગોળીઓનો ૧ રૂપિયો રાખેલ છે. (પેકીંગ પોટેજ ચાર્જ બે આના અલગ પડશે.) પણ જો સામટી ૧ ડઝન ડાબડીઓ મંગાવવામાં આવે તો ફક્ત રૂ. ૧૦ લેવામાં આવશે. બસ, હવે વધારે સાકર પીરસી ગ્રાહકોનાં મન લલચાવવાં એ વિશ્વાસવાતિની ગરજ સારવા સરખી રીત છે; માટે એટલુંજ કહેવું વ્યાજખી છે કે અમારી ગોળીઓ વાપર્યા છતાં જો બિલકુલ ફાયદો ન જણાય તો પ્રતિજ્ઞા પૂર્વક પૈસા પાછા આપવામાં આવશે. કહો મહેરબાનો હવે આથી વિશેષ શું લાભ લેવા ઇચ્છો છો ?
(વાપરવાની રીત ડબ્બીની સાથેજ મોકલાવવામાં આવશે.)

નામદર્દીને નાબૂદ કરનાર નંદદાયક તિલ્લો.

આ દવાના માલેશથી ઇંદ્રિની શિથિલતા—ધ્વજભંગ, કમજોરી, અને મનમોજ પ્રમાણે સ્ત્રી સંગમાં નહિ મળતો આનંદ વગેરે વગેરે ૫૬૮ ૧૪ દિવસમાંજ મટી જાય છે, એટલે પરમિયા ચાંદીના કારણથી અથવા તો હાથરસની કુટેવથી કે બહુજ સ્ત્રી સાથે સોખત કરવાથી જે પુરુષ નાર્મદ જેવો થઈ ગયો હોય તે પુરુષ આ તિલાનો ઇંદ્રિ ઉપર માલેશ કરે તો

લાલા બિશનદયાળ ધરમદાસ—અમદાવાદ.

૪૦ ચોખું ટરપેનટાઈનની પેંટનાં ૦.૦૮ અને આખી બાટલીનો ૦.૦૧૧

તરત મરદાઇ આવે છે, સ્ત્રી સંયોગમાં ઉત્તમ આનંદ મળે છે, સંતતીનું સુખ જોવા ભાગ્યશાળી થાય છે અને મરદાઇનાં કામો કરવામાં બહાદૂર નીવડે છે.

આ દવાના મસળવાથી કદાચ ઈંદ્રિ ઉપર અગાધ જોડું કંઈ દેખાય તો ઘોઝેલું ધી ચોપડી તે ઉપર નાગરવેલનું પાન બાંધી કપડું લપેટી લેવું, જેથી વગર ઇજાએ તેમાંનું ઝેરી પાણી નીકળી જઈ નવી તાકાત આપશે. માટે આ સોનેરી તકને હાથથી જવા દેતા નહિ. વરને વરની મા વખાણે એ નકામું ગણાયા જેવાં અમોજ અમારી દવાનાં વધારે વખાણુ કરીએ તે નકામાં જ છે, પણ જ્યારે સમજી આહકો વખાણુ ત્યારેજ વિશેષ વખાણુવા લાયક ગણાય; માટે ખરીદો, ખાત્રી કરો અને તે પછી આપના મિત્રમંડળને પણ આ તિલ્લો ખરીદવાની ખસુસ ભલામણુ આપી અમારી મહેનતને ખર લાવો.

કાંમત ૧ એક શીશીના ૧૨આના છે.

ખાંસીની ખાસ ગુણુકારક ગોળીઓ.

સાહેબો ! ખાંસીની દવા કરીને કરી કંટાળ્યા હો, નહિ મટશે એમ જાણી નિરાશ થયા હો અને હવે હું રોગનો ભોગ થઈ જઈશ એમ જાણી નાહિમ્મત બની ગયા હો, તો કહી શું કે, નિરાશ થશો નહિ ! હિમ્મત હારશો નહિ ! કેમકે અમારી આ ખાંસીની ગોળીઓ હજારો દર્દીઓપર અજમાવી જોવાથી સેંકડે ૮૫ ટકા જેટલાઓને ફાયદો બક્ષી ચૂકેલ છે. મરણને શરણુ થનારાઓને પણ એકવાર બચાવી લી-

લાલા બિશનદયાળ ધરમદાસ—અમદાવાદ.

સુગંધીદાર આમળાનું તેજ શીશી ઐસ ચારની કી . ૩. ૫: ૪૧

ધેલ છે અને ડાકટરો વૈદોને પણ જોણે હૈરત ઉપજાવેલ છે
માટે તાકીદે મંગાવો, વાપરો અને શાયદો જણાયાથી વાયદા
વગેરે સર્ટિફિકેટ મોકલાવી દો. વધારે શું કહિયે, પણ આ ગો-
ળીઓ કફના જથ્થાને તોડી પિગળાવી તરત હઠાવી દેવામાં
એક મહાન લઘવૈયા જેવી ફતેહ કરનારી છે; છતાં કીંમત ૪૦
ગોળીઓના ફક્ત ચાર આનાજ છે.

કફશિરપ.

આ અમારું કફશિરપ કરને હઠાવવામાં અકશીર છે.
સ્વાદમાં મધુર, દેખાવમાં સુંદર અને ગુણમાં અવલ નંબર છે
માટે ક્ષય વગેરે છએ જતની ખાંસીવાળા દર્દીઓએ ખાસ
મંગાવી અમારા બોલોની ખાત્રી કરી અમારો જય ઇચ્છવોજ
ધટે છે; કેમકે ગુજરાતી પ્રજા આ કફશિરપનાં એકે અ-
વાજે વખાણુ કરી રહેલી છે. તો શું ચમત્કાર વિના નમસ્કાર
ક્યાંએ થતા હશે ખરા કે? તેનો તો સાહેબો ! જરા તોલ
કરો? દુનિયામાં ગુણુનાંજ વખાણુ થાય છે માટે વિશ્વાસ લા-
વી સાચા ખોટાની પ્રતીતિ કરો અને આનંદ વરો. (વાપરવા-
ની રીત શીશી સાથે.)

કીંમત ૪ ઐસની શીશીના ફક્ત ૧૨ આનાજ છે.

દંતમંજન.

દંતમંજન તો ઘણી જાતનાં અત્યાર સુધીમાં બહાર પ-
ડી ચૂકેલાં છે. અને વાપરી પણ જોયાં હશે ;તો પણ આ

‘લાલા બિરાનદયાળ ધરમદાસ—અમદાવાદ.

અમારી બનાવટનું દંતમંજન કોઈ ઔરજ ખુખી ભ-
રેલું છે, તે એ કે મનમોહક ખુશખોદાર છે, સ્વાદમાં સુંદર છે
અને દાંત હાલતા હોય, દાંતમાંથી લોહી નીકળતું હોય,
દાંત ઉપર મેલ થઈ પોપડી વળતી હોય, અવાળુ સુજી
આવતાં હોય, અને મ્હોંમાંથી ખરાબ વાસના આવતી હો-
ય તેમજ સ્કર્વિ નામનું દર્દ થયું હોય તેવા દર્દીઓને આ
દંતમંજન અવધૂત મહાત્માના એક ઉત્તમ આશિર્વાદ રૂપ
છે આ દંતમંજનથી દાંત ચળકતા સદાઈદાર ને સફેદ
થાય છે એટલુંજ નહિ, પણ દાંત મજબૂત મૂળવાળા બનેછે.
છતાં એક ઔસની દાખડીની ૪ આના જેટલી નજીવી કીંમત
રાખેલ છે.

પરમીઆથી પીડાતા દર્દીઓને સુખી થવા માટે સરસ
દવા કય છે ?

સુખડનું તેલ! સંધલવુડ ઑઇલ !! ચંદનકા તેલ!!

મહેરબાન સાહેબો ! અમારા પોતાના અનુભવથી બના-
વેલા સુખડના તેલથી જરૂર પરમીઆથી પીડાતા
દર્દી સુખી થાય છે. આહે તેવી પેશાબમાં બળતરા થતી
હોય, ઇંદ્રીની નીચેની નસમાં જખરી પીડા થતી હોય, પેશા-
બ રગડા જેવો-મૈત્રો ઊતરતો હોય, તણખા નાંખતો હોય,
અને ટીપે ટીપે પેશાબ ઉતરવાથી બહુજ બેચેની રહેતાં આં-
સુ પાડવાં પડતાં હોય, તો તે તમામ અડચણને તાકીદે ના-
બદ કરી આરામ આપે છે. ભલે નવો કે જુનો પરમીયો હો-
ય, તોપણ અમારા સુખડના તેલનાં ન્હાની ઉમરવાળાને ૭

લાલા બિશનદયાળ ધરમદાસ—અમદાવાદ

બાપુ એમ ડી. ગુપ્તેનું સરસ્વતી તેલ ચાર ઓં. શીશીનો ૩. ૦૧ ૪૩

અને મોટી ઉમરવાળાને ૧૦ ટીપાં દરરોજ ત્રણ ત્રણ વખત પતાસામાં નાંખી ખાવામાં આવે તો જરૂર ૭ દિવસમાં પર-
મીયાની પીડા નરમ પડે છે. અને જરા થોડો વધારે વખત શરૂ રાખવામાં આવે તો બિઝકુલ પરમીઓ મટી જાય છે એમાં જરાપણ ફેર નથી ! બને ત્યાં સૂકી મરચાં તેલ હીંગ ગરમચીજ ન ખવાય તો ઘણોજ સારો ફાયદો આપે છે. માટે બધી દવાઓ પડતી મૂકી આ સુગંધદાર અને શાયદેમંદ સુખડના તેલનો ઉપયોગ કરો.

આ તેલ ગરમ ગુંબડ ઘા વગેરે ઉપર તથા ખસ લુખસ ચાંદી દાદર વિસ્ફોટક તબીબગરમી અત્રાષ્ટ્રો અને ચામડીનાં દરદો ઉપર ચોળવામાં કે ચોપડવામાં આવે તો જાદુ અપ્તરાની પેઠે આરામ બતાવે છે. તેમજ કાન પાકતો હોય કે પર વહેતું હોય તો આ તેલનાં ટીપાં નાંખવાથી તરત આરામ થાય છે. માટે અવશ્ય ખરીદો; કેમકે ખરીદવા લાયકજ છે અને કીં-
મત ફક્ત રૂા તેલની શીશીનો ૧ રૂપિયોજ છે. તથા ૧૧ તેલની શીશીના ૮ આનાજ છે.

ગંગા ગુલાબજળના ગુણો.

કેટલાક કારખાનાઓમાં નીચ કોમના નોકરોના હાથથી ગુલાબજળ બનાવવામાં આવે છે અને તે અપવિત્ર ગુલાબજળ દેવગદિરોમાં, ખોરાકની ચીજોમાં, અને યંત્રમંત્ર લખવાની શાહીમાં તથા પવિત્ર પુરોની મિજલસમાં કુલગો-
દા હાર કે કપડાંપર છાંટવામાં આવે છે એ દેખીતી ધર્મભ્રષ્ટ થનારી રીતિ છે, શું આર્યલોકોના હાથથી તેવું ગુલાબજળ નથી બની શકતું ? અલબત્ત બને છે ! જુઓ અમારું ગંગા ગુલાબજળ પવિત્રતા સાથે તૈયાર કરેલું, સુંદર સુગંધદાર ફા-

લાજા બિશનદયાળ ધરમદાસ—અમદાવાદ.

યદાકારક અને સસ્તું છે, એટલુંજ નહિ પણ વિલાયતી મોં-
ધા સેંટ કરતાં વિશેષ ખુશખુની મજાહ આપે છે, તથા ત-
ડકામાં ફરવાથી કે તાપના જોરથી માથું દુખતું હોય, તો અ-
મારા ગંગા ગુલાબજળનાં પોતાં કરી માથે મૂકવામાં આવે
તો તરત માથાનો તપારો-દુખાવો મટી જાય છે. ગંગાગુલા-
બજળ પીવાથી ગરમીનો તાવ, ગરમીની ખામારીઓ, હાઝરી-
ની અને શરીરપરની બળતરા તથા ચામડીની, સફરાની, આં-
ખોની, પેશાબની અને માથાની ગરમી વગેરેને તરત દૂર ક-
રે છે. ઉનવા, બદલજમી, પરમીઓ, દાદર અને હેડકી એઓ-
નો નાશ કરે છે.

વિશેષ ખુશી થવાનું એજ છેકે, કૉલેરા વાળાને રક્ત
અમારું આ ગંગાગુલાબજળજ પાયા કરે તો તે જીવશેજી
રોગથી બચી જાય છે.

જલેખી શિખંડ વગેરેમાં છાંટવાથી બહુજ લહેજત આ-
પે છે. સુજન સમાજમાં ગુલાબદાની વડે મહાશયોના પેશાક-
પર ચાંટવાથી આખું સભાગૃહ સુગંધમય થઈ રહે છે. અને
સભાજનો તેની સુગંધથી મસ્ત બની આનંદનો અનુભવ લે-
તા દેખાય છે. દવાની બદખુ ટાળવાનું પહેલે નંબર ક્રમ બ-
જવે છે અને ખરાબ હવાથી થતાં દરદોને અટકાવે છે.

કીંમત ૫૦ નં ૮ આના, ૧૦૦ નંબરના ૧૨ આના,
૫૦૦ નંબરના ૪ ઐસવાળીફૂંશીશીના ૪ અને પેંટના ૮ આના.
ખાટલીનો ૧ રૂપિયો. ૧૨૦૦ નંબરવાળી ૬ ઐસની શીશીના
૮ આના પેંટના ૧ રૂપિયા અને આખી ખાટલીના ૨ રૂપિયા ૨૦૦૦
નંબરની ખાટલીના ૩ રૂપિયા અને ૩૦૦૦ નંબરવાળી ૬ ઐસ-
ની શીશીનો ૧ રૂપિયો તથા આખી ખાટલીના ૪ રૂપિયા છે.

વાતવિનાશક તેલ અને તેના ફાયદા.

આ વાત વિનાશક તેલ માટે વધારે વડાઇ ન કરતાં એટલુંજ કહેવું બસ છેકે-જેના શરીરમાંનું લોહી બગડી તેમાં લેકરીક એસીડ નામનો ચીકટો પદાર્થ મળતાં જે જે વાનાં દર્દો આ સિદ્ધ કરેલા ઔષધીજન્ય વાતવિનાશક તેલના મસજવાથી અર્થાત્ ઔષધીવાળા તેલના માલેશથી જે વાનાં દર્દો મટે છે તે વાનાં દર્દો આ તેલના માલેશથી તરત સારી અસર બતાવેછે અને ટુંક વખતમાં તેનો નાશ પણ કરી દેછે એટલુંજ નહિ, પણ ઘણા દિવસોથી ઘર કરી રહેલાં વાનાં દર્દોને પણ ખુશખોથી ભરપૂર વાતવિનાશક તેલ એક વખત તો પાછાં હાવીજ દેછે. સુગંધીને લીધે મનને ને મગજને આનંદ આપે છે. (વિશેષ હકીકત માટે વિસ્તારવંત જાહેર ખબર મંગાવો અને વાકેફ થાઓ.) કીમત ૪ ઐસની બાટલીના ૧૦ આના છે.

રોહિસાનું તેલ—વાના દુખાવા ઉપર તથા પડી જવાથી થતા શરીરના દુખાવા ઉપર આ તેલ મસજવાથી ઘણોજ સારો ફાયદો બતાવેછે. કીમત તોલા ૧ ના ૪ આના છે.

કપૂરનું તેલ—ઘણી ખરી જાતના વાના દુખાવા-શણ-કાયસ્કા-શૂળ-સોજા ઉપર મસજવામાં આ તેલનો ઉપયોગ કરે તો બહુજ સારો ફાયદો કરે છે. કીમત ૪ ઐસની શીશીના ૧૨ આના છે.

કડવી બદામનું તેલ—માથામાં નાંખવાથી ખરજ ખોડો મટી જાય છે અને શરીરે ચોળવાથી ખસ લુખસ વ-

લાલા બિશનદયાળ ધરમદાસ—અમદાવાદ.

આના અને ૪ ઐસના ૧૨ આના છે.

એલચીનું તેલ--આ તેલથી માથાનો દુખાવો તથા માથાની ખોટી ગરમી, તથા અરુચિ મટે છે. પાનખીડમાં ઉપયોગ કરવાથી તાંબુલની અચ્છી લહેજત આવે છે. છાતીના દુખાવા ઉપર અથવા વા ઉપર મસગવામાં આવે તો તરત ફાયદો બતાવે છે. કીમત ૧ તોલાના ૨ આના અને ૪ ઐસના ૧૨ આના છે.

માલકાંકણીનું તેલ--આ તેલ વાની પીડા ઉપર અકસીર છે. કીમત ૧૦ તોલાની બાટલીના ૧૦ આના છે.

વાળને વધારનારાં સુગંધી તૈલો.

આમળાનું તેલ--જો શરીરે ચોળવામાં આવે તો ખસ, લુખસ, ચળ, અળાઇઓ, ચામડીની લુખાસ અને ખીન્ન પશુ ચામડીનાં દર્દો તરત મટી જાય છે. શરીર સુંદર કાંતિદાર સુવાળું અને મજબૂત થાય છે. જો માથામાં નાંખે તો માથાની ઉંદરી, ખોડો, માથાનો દુખાવો, નજળો, આંખની આંખ, અને મગજની ગરમી, તથા મગજની નબળાઈ નાબૂદ થાય છે. એટલુંજ નહિ પણ આ તેલ માથાના વાળને કાળા ભમરાની પાંખ જેવા બનાવે છે; વાળને ઝડપથી વધારે છે, વાળને રેશમ જેવા સુવાળા ને ચળકતા બનાવે છે, વાળને ચીરાવા કે તૂટવા અથવા ખરી પડવા રૂતું નથી. અવસ્થા વગર આવેલાં પળીઆંને અટકાવે છે. મગજને ને આંખોને ટાઢક આપે છે, જ્ઞાનતંત્રોને મદદ આપી યાદશક્તિને વધારે છે, માથાની ખોટી ગરમીનો નાશ કરે છે. બહુજ સુંદર સુગંધિદાર હોવાથી મનને તથા મગજને

લાલા બિશંનદયાળ ધરમદાસ--અમદાવાદ.

૧૮ તજના અર્કની અડધા ઐસની શીશીનો ૦૮ અને એક ઐસ. ૦૧૭

આનંદ આપે છે. અને આંખોની રોશનીને વધારે છે. કેટલાક બિનઅનુભવી લોકો અને દેખી ધંધા ભાઈઓ કહે છે કે દિલ્લીવાળાના આમળાના તેલથી વાળ ખરી જાય છે; પરંતુ એ વાત માની લેવી તદ્દન ભૂલ ભરેલી છે; કેમકે અમારું આ આમળાનું તેલ માથામાં નાખવા પછી જે ખો-આ મૂળવાળા ખરી જવાની તૈયારીવાળા વાળો કદાચ ખરતા હોય તેને પણ મજબૂત મૂળવાળા બનાવી પોતાનો અમલ પાર પાડે છે. બસ આ તેલ સ્ત્રીઓ તથા પુરૂષો કે જે વાળને સુંદર લાંબા રાખવા ચાહતાં હોય તેઓને તો અમૃત રૂપજ છે. જે કાનમાં શણકા દુખાવો કે પાક થયો હોય તો આ તેલને રહેજ ઉતું કરી તેમાં અરીણુ મેળવી કાનમાં નાંખવું કે જેથી બધી પીડાઓ શાંત થાય છે. ડુંકામાં એકલું જ કહેવું બસ છેકે આ તેલ શાખિલાં સ્ત્રી પુરૂષોને ખાસ વાપરવા લાયકજ છે.

કીંમત ૪ ઐસની શીશીના ૪ આના, ૦૧૧ શેરની પેંટના ૮ આના અને ૧૧૧ શેરની આખી બાટલીનો ૧ રૂપિયો છે.

કપાસિયાનું તેલ—જે સ્ત્રી પુરૂષો માથાના વાળોને સુંદર સુંવાળા બનાવવા ચાહતાં હોય, મગજને ટાઢક આપવા ઇતેન્નર હોય, આંખોને તેજદાર રાખવા ઇચ્છતાં હોય અને સ્મરણ શક્તિને બળવાન બનાવવા માંગતાં હોય તો આ તેલ વાપરવા માટે અમારી ખાસ ભલામણ છે. કીંમત ૪ ઐસની બાટલીના ૪ આના, પેંટના ૮ આના, અને આખીનો (૧૧૧ શેરનો) ૧ રૂપિયો છે.

આ શિવાય હીનાનું, મોગરાનું, મેંદહીનું, ચંપાનું, જુધિ-

લાલા બિશનદયાળ ધરમદાસ—અમદાવાદ.

નું, સુહાગનું, ખસનું, પાંદડીનું, ચંખેલીનું, કેવડનું, નાગરનું, નગોડનું, અને ગુલાખનું જેવું જોઈએ તેવું ઉમદા તેલ અમારે ત્યાં મળે છે. ક્રીંમત દરેક તેલની ૪ ઔંસની બાટલીના ૪ આના, પેંટ (૦૧૧ શેરની) બાટલીના ૮ આના અને આખી (૧૧૧ શેરની) બાટલીનો ૧ રૂપિયો છે

સુગંધી ધૂપેલ—આ સામાન્ય સુગંધીદાર અને સસ્તું સાધારણ શોખવાળી સ્ત્રીઓ માટેજ છે; કેમકે બીજાં સર્વ સુગંધી તેલો કરતાં આ ધૂપેલ સસ્તું પડે છે એટલે કે ૦૧૧ શેરના ૪ આના અને ૧૧૧ શેરના ૮ આના છે. વાળને માટે ઉત્તમ છે.

બાળુ એમ. ડી. ગુપ્તેનાં હેર ઓઘલો.

કૃષ્ણ હેર ઓઘલ—આ મહાન સુગંધી યુક્ત વાળને મધારનાર તેલ શોખીન સ્ત્રી પુરુષોનાં મનહરણ કરવા ખાસ બશીકરણ રૂપજ છે. આ તેલથી વાળ સુગંધીથી ભરપૂર રહે છે. તથા વાળ કાળા, ચળકતા, નરમ, છૂટા, લાંબા અને ચીરાળા વગર રહે છે. વાળ ખરી જતા નથી તેમ પાંખીયાં આવતાં અટકે છે. જૂ તથા લીંબો પડતી નથી અને પડેલી હોય તો તે દૂર થઈ જાય છે. જેઓનું મગજ ચિંતાથી શોકથી અથવા બીજા કારણોથી (માથું) ભમ્યું રહેતું હોય તો તેઓએ આ તેલના નાખવાથી ટાઢક વળે છે, ઉંદાસી ટળે છે. યાદ શક્તિ વધે છે, રાત્રીનું સખગ થાય છે. આંખોનું

લાલ્લા બિશનદલાળ ધરમદાસ—અમદાવાદ.

તેજ વધારે છે. અને મગજને ખુશ મીઝજમાં રાખે છે.
કીંમત ૪ ઐસની ખાટલીના ૮ આના છે.

સરસ્વતી હૃદ ઓઘલ—થું થું મજા આપે છે ?

સરસ્વતી તેલ—ભણી ભણીને બૂલી જતા હોય તેવા
ભણનારાઓને યાદશક્તિ આપે છે.

સરસ્વતી તેલ—લાંબુ જીવન બક્ષે છે.

સરસ્વતી તેલ—આંખની રોશનીને વધારે છે.

સરસ્વતી તેલ—વાળને કાળા સુંવાળા લાંબા અને નરમ
રાખે છે.

સરસ્વતી તેલ—પેતાની ઉત્તમ ખુશખોથી મન અને મ-
ગજને ખુશ રાખી સંસાર વ્યવહારમાં
મસ્ત બનાવે છે. કીંમત ૪ ઐસની
શીશીના ૮ આના.

ગંગા હિરઓઘલ—આ સુગંધી તેલ વાળોને વધાર-
વામાં ઘણુંજ ઝડપદાર છે, વાળને નરમ કરવામાં તો કોઈપણ
ચીજ આની ઘરાબરી કરી શકતીજ નથી, વાળને ખરતા અ-
ટકાવી મજબૂત મૂળવાળા બનાવવામાં પહેલે નંબરે છે, વાળને
ચીરાવા કે પાકવા દેતુંજ નથી. મગજને તર રાખે છે અને
મગજ અને આંખોને તેજદાર બનાવે છે. છતાં ૪ ઐસની
ખાટલીના ૮ આના છે.

લક્ષ્મીવિલાસ હિર ઓઘલ—જો તમારે સારા કવિ
પંડિતની પકિતમાં ખપવું હોય, જો તમારે મગજને આંખોને
તેજદાર રાખવાં હોય, જો તમારે માથાના વાળોને નરમ, ચ-

હાલા બિરાનદયાળી ધરમદાસ—અમદાવાદ.

જકતા, લાંબા અને મજબૂત મૂળવાળા આંકડાદાર બનાવવા આ-
હના હોય અને જો તમારે માથામાંની ઉંદરી, ખોડો, જુ,
લીખ. ગરમો, પીડા, નબળાઈ તથા વિસ્મૃતિ દૂર કરવી હોય
તો આ નામ પ્રમાણે કામ કરી બતાવનાર અમાર આ તેજ
ખરીદો ખાત્રી કરો અને થેંકસ આપો. કીંમત ૪ ઐસની
ખટલીના ૮ આના છે.

ખાખુ એમ. ડી. ગુપ્તેનો ઇનામી ચાહ !

આ ઇનામી ચાહ ખાસ ખંગાળી ઉંચી જાતનો છે. આ
ચાહ સુસ્તી દૂર કરવામાં, બગડેલા લોહીને સુધારવામાં, લોહીને
સાફ રાખવામાં, દસ્તને સાફ રાખવામાં, ખોરાક પચાવવામાં,
હૃદયમાં તન્દુરસ્ત રહેવામાં, મગજની ગરમીને હટાવવામાં અને
શરીરને રૂઝ પુરૂ કરવામાં સહુથી સરસ રીતે હરીફાઈ કરનાર
જણાયેલ છે. તેથીજ અમદાવાદી પ્રજા એકે અવાજે કહે છે કે
ચાહ ઉત્તમ ગુણુકારી છતાં તેમના ડબ્બાની અંદરથી કીં-
મતી ચીજો નીકળે છે એથી ઇનામી ચીજોનો શાયદો મળતાં
ચાહ તો મફતમાંજ ઘેર પડ્યો રહે છે. કહો આમ એક પંથને
જે કામ છે કીંમત ૧ રતલવાળા ચોરસ ડબ્બાના ૧૪ આના
અને ૧૨ ઐસવાળા લાંબા ડબ્બાના ૧૨ આના છે.

મળવાનું ઠેકાણું—

દિલ્લીવાળા લાલા ખિશનદયાળ ધર્મદાસ

અતરવાળા.

જુમ્મા મસજીદ રહીમે દુકાન નંબર ૩૫૫૩

અમદાવાદ.

લાલા ખિશનદયાળ ધર્મદાસ—અમદાવાદ.

આનંદદાયક અત્તર.

સાહેબો ! અત્તર એવી ઉમદા અને કરામત ભરી ચીજ છે કે રસ્તે જતા આવતા રાહદારીઓનાં મન એકાએક ખેતાના તરફ ખેંચી લેછે. સંસારના વ્યવહારિક બોજના કંટાળાથી કંટાળનારનો એકદમ કંટાળો દૂર કરી દેછે. મગજને અને મનને આનંદ તથા મસ્ત બનાવી દેછે. ખરાબ હવાથી થનારાં દર્દોને પોતાની ખુશમોના જોરથી અટકાવી શકેછે. રોગીને, ભોગીને, સંયોગીને અને યોગીને પણ મજાહ બતાવેછે અને ઘણા ખરાં દર્દોને પણ દર્દ કરે છે. સર્વ કરતાં કવિયોને, લેખકોને, ખારીક કારીગરી ભર્યા કામો કરનારા કારીગરોને અને તન મનને દુઃસ્ત રાખનારાઓને તો જરૂર અત્તર (મોશમને અનુસરતાં) રાખવાની જરૂર જ છે; કેમકે તેના રાખવાથી સ્મૃતિ આનંદિત અને તેજવંત રહે છે. કામી સ્ત્રી પુરૂષોનું તો (અત્તર) તન મન ધન છે; માટે અવશ્ય ખરીદો ! અમારા વચનોની ખાત્રી કરો અને પોતે આનંદ લ્યો તેમજ બીજાઓને આનંદ આપો.

અત્તરોનાં નામ અને કીંમત નીચે મુજબ.

ગુલાબ, કેવડો	1= 11) 111) 1) 111) 2) 3) 4) 5)
મોતીયા, ચંબેલી	1= 11) 111) 1) 111) 2) 3)
હિના,	1= 11) 111) 1) 111) 2) 3) 4) 5)
જુધ, મોલશ્રી, ગુલહિના	111 1) 111) 2) 3)
પાંદડી, ખસ	1= 11) 111) 1) 111) 2)
મટી, સુહાગ, કેશર	11 111) 1) 2)

ફિતના, મજમુઆ	૧)૨)
શાહનાજ, સુરકઅંબર	૧)૨)૪)
અંપા, નાગકેસર	II) III)	૧)૨)
નારંગી, આમ (કેરી)	II) III)	૧)૨)
કુદીના, ગુલદાઉદી	II) III)	૧)૨)
ગેદા, હારાસંધાર	II) III)	૧)૨)
ખીરા, દોના	II) III)	૧)૨)
કેતકી, સેવતી	૧) ૨) ૩) ૪) ૫)	
અગર	૩ ૩)૫)૮)૧૦)	
રૂએ ગુલાબ	૪૦)૫૦)૬૦	
રૂહ, પાંદડી, રૂહખસ	૨)૩) ૪)૬)	
ધસ્તંબોલ અને ખસરધગુલાબ...	૧૦)૧૫)	

સુદ્ધ સાચાં મોતીનો સુરમો.

અમારી ઉમદા બનાવટના સુરમાના અંજનથી સ્ત્રી પુરુષ બાળક વૃદ્ધ અને ઝીણાં કામ કરવા અથવા લખવા વાંચવા બણવાના માવરાવાળા દરેક જણને ઘણોજ ફાયદો આપે છે. આંખની ગરમી, પાણીનું ઝરવું, શર્યાતનો મોતીઓ, ઝાંખ, છારી, છાયા, ધુંધ, પડળ, વાખદ, પરવાળાં, લાલાસ, દુખાંચો અને કમતી દેખાવાપણું વગેરે તમામ રોગો ઘણી ઝડપથી મટે છે. આંખ નિર્મલ, રૂપાળી અને તેજદાર તથા દૂરથી નોખ-શકે તેવી તાકાતદાર બને છે. છતાં બિલકુલ સસ્તો છે. ખુલાસા માટે નીચેને શિરનામે કાગળ લખો કે રૂબરૂ મળો.

લાલા બિશનદયાળ ધરમદાસ—અમદાવાદ.

અમારું તારનું સરનામું—

બીશનદયાળ ધરમદાસ—અમદાવાદ.

અમારી દુકાનના નિયમો.

૧ આ સૂચીપત્રમાં લખેલી ચીજો રોકડેથી આપવામાં આવે છે. તેમજ બહારના ગ્રાહકોને વી. પી. પણ મોકલવામાં આવે છે.

૨ પરદેશી ગ્રાહકોને એ પ્રાર્થના છે કે અમારે ત્યાંથી જે માત્ર મંગાવવો હોય તેની કીમતના પૈસા અને ટપાલખર્ચ હુડી કે મનીઓર્ડર મારફત અથવા તો જેમ સુગમ પડે તેમ મોકલી આપવા અને જે માત્રની રસીટ રજીસ્ટર્ડ કરાવીને મંગાવવી હોય તો રજીસ્ટર્ડ શીના એ આના વધારે મોકલવા. રજીસ્ટર કર્યા વગર મોકલેલી રસીટ ખોવાઈ જાય તો તેની જોખમદારી અમારે શિર રહેશે નહિ.

૩ કાગળ લખતી વખતે પોતાનું નામ. કેકાણું, ગામ, પોષ્ટ, અને જિલ્લો ગુજરાતી, બાળખોધી અગર ઇંગ્રેજીમાં ચોખ્ખા અક્ષરેથી ખુલાસો વાર લખવાં. જે એવું ચોખ્ખું નહીં લખેલ હશે તો માત્ર અને જવાબ મોકલવામાં ઢીલ થશે. જે રેલવે મારફત માત્ર મંગાવવો હોય તો સ્ટેશનનું નામ તથા ગુડસ કે પારસલથી મોકલવું વગેરેનો ખુલાસો લખવો, અને જે ટપાલમાં મંગાવવો હોય તો જે ગામમાં પોષ્ટ ઓફીસ હોય તે ગામનું નામ લખવું કે જેથી તરત માત્ર મોકલવામાં આવશે.

૪ જે નોટ અને ટીકીટો કાગળમાં બીડી મોકલવી હોય તો રજીસ્ટર કરાવી મોકલવી જોઈએ.

૫ જે મહેરબાનોને કોઈ પણ બાબતનો ખુલાસો કે અમારું સૂચીપત્ર મંગાવવું હોય તો અરધા આના નીટીકીટ

અને પોતાનું નજમ, હામ, ગામ ચોખા અક્ષરોમાં લખી મોકલવાં. ટીકીટ પહોંચ્યા પછી સચીપત્ર તરત મોકલવામાં આવશે.

૬ મંગાવેલો માલ જો પસંદ ન પડે કે, ખરાબ જણાય અથવા તો તેને બદલવો હોય તો તે અમો ખુશીની સાથે બદલી આપીશું. અથવા જો પૈસાંજ પાછા જોઈતા હશે તો તે પણ માલના લીધેલા પૈસા પાછા આપીશું, પણ થયેલું પેકીંગ પોન્ટેજ વગેરે ખર્ચ મંગાવનારાઓએ મંજૂરે આપવું પડશે.

૭ નાટપેડ કાગળ લેવામાં આવશે જ નહિ માટે ટીકીટ ચોટાડીને જ કાગળ લખી મોકલવો.

૮ જ્યાં રેલવે ન હોય ત્યાં પોસ્ટ મારફતજ મોકલવામાં આવશે; જેમકે નેપાળ, રંગુન, સીલોન, આસામ, જાંજીઆર વગેરે દૂરના દેશોમાંથી માલ મંગાવનારાઓને ટપાલ મારફતજ મોકલવામાં આવશે. જ્યાં વેશ્યુપેબલ વગેરેથી પૈસા વસૂલ થઈ શકે તેમ ન હોય ત્યાંથી માલ મંગાવનારા સાહેબો અંગાઉથીજ પૈસા મોકલાવશે તોજ માલ મોકલવામાં આવશે. (શિરનામું ચોખે ચોખું દર્શાવવું.)

૯ જો કોઈ માલ મોકલવામાં સરત ચૂકથી ભાવમાં ફેરફાર રહી ગયો જણાય તો પારસતનો નંબર જો લખેલો હોય તે અને અમારા ભરતીયાનો નંબર લખી મોકલવામાં આવશે તો ભૂલ ચૂક મંજૂરે આપવામાં આવશે.

૧૦ જો મદાશયો અમારે ત્યાંથી માલ વી. પી. થી મંગાવે તેઓએ મહેરબાની કરીને કદિ પણ પાછો ન મોકલવો, નહીં તો પોસ્ટેજ, રેલવે ખર્ચ અને માલની નુકસાનીતું, ખર્ચ વસૂલ લેવા ચાંપતા ઉપાય લેવામાં આવશે; અને તેના સમજા

ખર્ચની જે ખમદારી જવાબદારી મંગાવનારાના શિરપરજ રહેશે.

૧૧ વિશેષ માત્ર વી. પી. થી મંગાવનારાઓએ દર સેંકડે દશ રૂપિયા પહેલાંથીજ મોકલવા કે જેથી તરત માત્ર રવાના કરવામાં આવશે. કારણકે ઘણાક મહેરબાનો વી. પી. થી માત્ર મંગાવી પછીથી વી. પી. છોડાવતા નથી તેટલાજ કારણથી પૈસા અગાઉથી મંગાવવામાં આવે છે.

૧૨ વ્યાપારીઓને વિનંતી છે કે-એકવાર અમારો માત્ર મંગાવી લાભ મેળવો; કેમકે વ્યાપારીઓને કિશાયતની સાથે વ્યાપારી ભાવથી માત્ર ઘણીજ તાકીદથી મોકલવામાં આવશે. અને અમારા માત્ર શિવાય કમીશનથી (સેંકડે રૂપિયે) ખીજે માત્ર મંગાવશે તો તે પણ મોકલવામાં આવશે.

૧૩ જે મહેરબાનોને કાગળનો જવાબ ન મળે તેમણે અકવાડીયા સદ્વી રાહ જોઈ ફરી ખીજે કાગળ લખી સૂચના આપવી અને સમજી લેવું કે પહેલાંનો કાગળ બરોબર ઉકલે લો નહીં હશે.

૧૪ મનીઓર્ડરના કુપન ઉપર જે માત્ર મંગાવવા માટે પૈસા મોકલેલા હોય તે બાબત સ.૪ રીતે લખી જણાવવી.

૧૫ રવીવાર અથવા મોટા ઇત્રેજી તહેવારના દિવસ શિવાય ટપાલમાં પારસલો આપના લેવાની બંધી હોતી નથી તો તે શિવાય દરેક દિવસે પારસલ મોકલવામાં અડચણ પડશે નહિ.

૧૬ જે ચીજોના મૂલ્ય કરતાં ટપાલ ખર્ચ વધારે લાગતું હોય, જેમકે સાબુ, શરબત, ગુલકંદ વગેરેના મૂલ્ય કરતાં ટપાલ ખર્ચ વધારે લાગે છે જેથી, અથવા પારસલ દુટવાથી

લાલ બિશનદયાળ ધરમદાસ—અમદાવાદ.

બાબુ એમ ડી. ગુપ્તેનું સરસ્વતી તેલ ચાર ઐં. શીશીનો ૩. ૦૧ ૫૭

માત્ર ખરાબ થવાનો બચ હોય તેથી એવો માત્ર મંગાવના-
રાઓએ રેલવે મારફત મંગાવવો કે જોથી સારો ફાયદો થશે;
કેમકે રાંત શેરનું પારસત્ર ૨૫૦ માઈલ સુધી રેલવેમાં ફક્ત
૪ આનામાં જઈ શકે છે અને પોષ્ટમાં તેની ૧૨ આના લા-
ગટ આવે. છે માટે તે પ્રમાણે કરવા ધ્યાન આપવું.

૧૭ અમે અમારો દરેક માત્ર ખરોખર તપાસીને કાળજી
પૂર્વક પેક કરીને મોકલીએ છિયે, પણ પેક કરી અમારી દુ-
કાનેથી રેલવે સ્ટેશન અગર પોષ્ટ ઓફીસે પહોંચાડ્યા પછી
તેના જોખમદાર અમે નથી.

અગત્યની જાહેર ખબર.

પ્લેગની રામખાણ દવા.

પ્લેગની ગાંઠને ફક્ત અડધા કલાકમાંજ ફાડીનાખવા
અને પ્લેગના સમ્પત તાવને તાજડતોળ ઉતારી દેવા માટે અ-
કશીર દવા જોઈતી હોય તો તાકીદે અમારી દુકાનની ભેટ
લ્યો. અથવા કાગળ લખી મંગાવો. કીંમત બન્ને દવાનો ફક્ત
એક રૂપિયોજ છે.

રંગબેરંગી ફેન્સી કાઠો.

જાત જાતનાં ચિત્રવાળાં ને રંગરંગનાં મોટાં કાઠો મારાં
સસ્તાં અને જથ્થાબંધ કે છૂટક જોઈતાં હોયતો અમારે ત્યાંજ
મળે છે. કીંમત હજારનો ૩. ૧-૧૧-૧૧.

ડાકતર એન. હોલનું વનસ્પતીમાંથી બનાવેલું

પેન-કવેસર. શીશી ૧ ના ૦-૧૦-૦.

લાલા બિસનદયાળ ધરમદાસ—અમદાવાદ.

એકવીસ વર્ષથી પોતાના પ્રમાણીકપણાથી પ્રસિદ્ધિમાં આવેલી.

દીદ્દીરાળા લાલાબિશનદયાલ ધર્મદાસની દુકાનમાં
મળતા માલની યાદી.

દરેક જાતનાં અત્તરો.

ગુલાબનું. મોમરાનું. હીનાનું. પાંદડીનું. જુધનું. ચંપાનું. કેવડાનું.
ચમેલીનું. ખસનું. મટીનું. મોલસરીનું. કેતકીનું. વીગરે વીમરે.

દરેક જાતનાં સુગંધી તેલો.

આમળાનું. મેદીનું. મોમરાનું. જુધનું. કેવડાનું. કપા-
મીઆનું. પાંદડીનું. સુદાગનું. હીનાનું. ખસનું. ચમેલીનું ગુલાબનું.
નાગરનું. નારંગીનું. નગોડનું. ચપો વગેરે. મીડી બદામનું તેલ.
પરમાનું સુદ્ધ સુખડનું તેલ. વાતવિનાશક તેલ. લવીંગનું તેલ.
એલચીનું તેલ. રોહીસાનું તેલ. કપુરનું તેલ. કાકુનું તેલ.
કદુ(દુધી)નું તેલ. સુખડનું તેલ. સુગંધીદાર ધુપેલ. વગેરે.

કીંમત. રૂ. ૦૧-૦૧૧-૧

સુરખ્યા-આમળાં, કેરી, સફરજન, આદુ, ભરકોળુ, શેરડી વગેરે.

સુરખતો-ગુલાબ, લીચું, દાડમ, નારંગી, દ્રાક્ષ, શેતુર, વીગેરે.

અર્ક, સુરમા વીગેરે પરચુરણ.

ગંગા ગુલાબજળ. કેવડાજળ. તજનો અર્ક. પીપરમે-
ન્ટનો અર્ક. એલચીનો અર્ક. પુદીનાનો અર્ક. વરીઆળીનો
અર્ક. અજમાનો અર્ક. મકોનો અર્ક. કાસનીનો અર્ક. ગાજ-
માનનો અર્ક. ખેદમુસ્કનો અર્ક. કરીઆતાનો અર્ક. ગજોનો અર્ક.
સુરમો નં. ૧ નો કાજો. સુરમો નં. ૨ કાજો. સુરમો નં. ૩ કાજો.

લાલા બિશનદયાળ ધર્મદાસ—અમદાવાદ.

સુરમે નં. ૫ પીળા. સુરમે નં. ૫ સફેત. સુરમે નં. ૬ લાલ.
ધાતુ પુષ્ટીની ગોળીઓ. ખાંશીની ગોળીઓ. નામરદી દુર કર-
વાનું તેજ. કક્ષીરપ. દંતમંજન. અતરદાન કાચનાં. બરાસ.
કેશરૂ. કસ્તુરી. અંબર. ચીકનના ખેસ. કામદાનીના પેત. બતી-
ની પાથડીઓ. પીપરમેન્ટનાં ડુલ. નાહાયાના સાબુ ફાલન.
વોટર. લવંડર વોટર. જાત જાતની અગર બતી. મહીસુરી
અગરબતી. તાંબુલ બીલાર. તમાકુની ગોળીઓ. અતર ભરવા-
નીકાચની શીશીઓ અતરદાન લાકડાનાં. પેચકો સોનેરી
તથા રૂપેરી. ચાહા તથા કોશી વીગેરે. ફેન્સી પોસ્ટ કાર્ડ. ફેન્સી
નોટપેપર. પ્લેગની દવા. વીગેરે વીગેરે.

બાબુ એમ. ડી. ગુપ્તેના ઇનામી ચાહના ડબ્બા.

ચારસ, લાંબા અને તાળાં કુચીના.

બાબુ એમ. ડી. ગુપ્તેનાં સુગંધી તેલો.

લક્ષ્મીવીલાસ હેરઓઈલ. ગંગા હેર ઓઈલ. કૃષ્ણ હેર
ઓઈલ. સસ્સાતી તેલ.

બી. એચ. વૈદની રામબાણ દવાઓ.

હેલ્થટોનીક નં. ૧-૨ ડબ્બા ૧ ની કીંમત આના ૦-૮-૦

એન્ટીકોલીકસીરપ શીશી ૧ ની કીંમત આના ૦-૯-૦

વૈદ જટાશંકર લીલાધરનું બનાવેલું

જીવન.

મોટા ડબ્બાની કીંમત રૂ. ૧૦૦ નાના ડબ્બાની કીંમત ૧

જો તમારે સાફ ફેન્સી અને ટકાઉ કાપડ જોઈએ તો.

રાયપુર ચકલેથેર મહાદેવ આગળ.

પરશોતમભાઈ ચુનીલાલ ભયેચની દુકાનેજઓ.

લાલા બિંશનદયાળ ધરમદાસ—અમદાવાદ.

એક નવિન ખુશ ખબર !

મહેબાન બ્યાપારિયો, કારિગરો, વૈદ્ય-ડોક્ટરો આં સેક્ટરો ! અમો આ નોવેલનો બીજો ભાગ છે વખતમાં બહાર પાડવા આહિયે છિએ અને તેની રૂપ૦૦૦ કહાડવાના છીએ; માટે જેઓ સાહેબોને પોતાની ચીજોની જાહેર ખબરો પ્રસિદ્ધ કરવા મોકલી પે વધાને વધારે ખિત્રવવા બોહોળી જાહેર ખબર ફેલાવવી તો તાકીદે મોકલવા તરફી લેશો. જે સાહેબો અમારી જાહેર ખબર પોતાની તરફથી પ્રસિદ્ધ થતા ન્યુસપેપરોમાં કે ચોપડીઓમાં પ્રસિદ્ધ કરવા કમુક્ષ હશે તો તેઓની જાહેર ખબરો પ્રસિદ્ધ કરવાનું અમો લવાજમ લઈશું નહિ, પણ જેઓ તેમ ન કરતાં અમારી તરફ મોકલશે તો અમો એક પેજ જેટલી જગાના ફક્ત રૂ. લઈશું માટે આ સોનેરી તકનો લાભ લેવા અવશ્ય લક્ષ આપી લાભ લેવા અને અપાવવા ચૂકવું નહિ.

અમારે ત્યાંથી આઠ આનાની કીંમતની કોઈપણ ચીજ લેનારને આ નોવેલ ભેટ આપવામાં આવશે.

દિલ્લીવાળા લાલાખિસનદયાલ ધરમદાસ.

અતરવાડા-અમદાવાદ.

જમનાદાસ અંબારામ ગીલ્ટ કરનાર.

હાજપટેલની પોળસામે અમદાવાદ.

જો તમારે મને તે ધાતુની ચીજ ઉપર સોના કે ચાંદીનો સારો શોભિતો ટકાવ ને જેવો જોઈએ તેવી કીંમતનો ગીલ્ટ કરાવવો હોય તો નીચેને ડેકાણે મજા અથવા કાગળ લખી ખુલાશો મેળવો.

લાલા ખિસનદયાળ ધરમદાસ—અમદાવાદ

